

Luceafărul

Nr. 13440

Săptămânal de cultură editat de Fundația Luceafărul
Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

An XVI, Nr. 1 (790), Miercuri 23 ianuarie 2008
16 pagini, Preț: 2 lei

Gabriela Adameșteanu
**MEMORIILE
LUI HRUȘCIOV**

Rubrica lui
**ALEXANDRU
GEORGE**
– În piață, la piață –
din Turnul de Ivory

Poeme de
**ILEANA
MĂLĂNCIOIU**

ROMAN ÎN DEZBATERE

În acest număr:

Cartea străină
Grete Tartler

Șapte cărți noi în șapte
fraze fiecare
MIRIA GÂRBEA

Cronici de
MARIANA CRIȘ și
GHEORGHE NELU NEGREA

Rubrici de autor:
MELIAN
TABĂRAȘ

Cronica de teatru de
MIRCEA
GHITULESCU

Opinie litica la zi cu
BOGDAN
CĂLDORESCU

Opiniile din
Cercetarea de
CULTURĂ de
DRIAN
HALACHE

Opiniile
din
Cercetarea de
CULTURĂ de
DRIAN
HALACHE

*P*recum minotaurul din labirintul cretan, aproape în fiecare din romanele lui Gabriel Chifu stă ascunsă o ființă monstruoasă, „un maestru al răului, al disimulărilor și al monstruozițăților“.

Dan Cristea

Cronici de:
DAN CRISTEA,
GABRIELA
GHEORGHIOȘOR,
JEAN-LOUIS
COURRIOL

DE LA UNIUNEA SCRITORILOR

În zilele de 10 și 11 decembrie 2007, Comitetul Director al Uniunii Scriitorilor a ținut ședința sa lunară în filiala Alba-Hunedoara și s-a întâlnit cu membrii acestei filiale noi a USR. Membrii Comitetului Director au fost întâmpinați de domnia Aurel Pantea, președintele filialei Alba-Hunedoara, și Ion Dumitrel, președintele Consiliului Județean Alba, susținător al filialei și promotor al înființării sale. Ședința comitetului a avut loc la sediul recent inaugurat al filialei în prezența membrilor USR din Alba Iulia și Deva, a fost condusă de președintele Uniunii, dl. Nicolae Manolescu și a fost urmată de o conferință de presă foarte animată la care au participat peste 30 de reprezentanți ai presei și televiziunilor locale. Comitetul Director a dez-

bătut problemele curente ale Uniunii. S-a hotărât colectarea propunerilor din filiale pentru modificări ale statutului USR, continuarea programului „Să ne cunoaștem scriitorii”, inclusiv a componentei legate de fixarea plăcilor memoriale în cât mai multe orașe. S-a hotărât ca lecturile publice plătite pe anul 2008 să fie stabilite de filialele și secțiile USR în număr de una la 20 membri, fiind la nevoie divizibile. Comitetul recomandă filialelor o atenție sporită în privința urmăririi impactului public real al acestor lecturi și aprobarea cererilor în funcție de preliminarea acestuia. Cererile se primesc așadar la președinții de filiale (secții). Comitetul a analizat stadiul contactelor USR cu uniuni similare din Europa și festivaluri in-

ternaționale, fiind în derulare o extindere a acestor contacte. Dl. Nicolae Manolescu a răspuns întrebărilor membrilor filialelor și a luat act de sugestiile lor, inclusiv de intenția de a iniția, cu sprijinul Consiliului Județean Alba, a unei manifestări literare anuale în orașul Alba Iulia.

Miercuri, 12 decembrie 2007 a avut loc ședința Consiliului USR care a avut ca principal scop prezentarea execuției bugetare a USR pe primele nouă luni ale anului 2007 și a bugetului estimat pentru 2008. Ședința a fost prezidată de dl. Nicolae Manolescu, președintele USR, iar prezentarea bugetului a fost făcută de dl. Varujan Vosganian, vicepreședinte. S-a analizat situația schimburilor culturale externe, a

ajutoarelor sociale și a proiectelor culturale.

Vineri, 14 decembrie a avut loc o nouă ședință a Comitetului Director al USR.

S-a analizat situația schimburilor culturale externe, a ajutoarelor sociale și a proiectelor culturale.

Aprobarea proiectului de buget pe anul 2008, înșușit de Comitetul Director din 14 decembrie 2007, va avea loc la următoarea întâlnire a Consiliului USR, din martie 2008. În Comitetul Director din 14 decembrie 2007 s-a decis informarea prealabilă a membrilor Consiliului înainte de votul din următoarea ședință.

Următoarele ședințe a Comitetului Director și a Consiliului USR vor avea loc vineri, 25 februarie.

CONCURSUL DE COMEDIE ROMÂNEASCĂ EDIȚIA a III-a, 2008

Teatrul de Comedie lansează concursul de dramaturgie cu texte de comedie românească, ediția a III-a.

Piese pentru concurs, comedii inedite (care nu au mai fost publicate sau montate pe scenă, la teatrul de televiziune sau radiofonic), vor fi trimise în 3 exemplare pe adresa: Teatrul de Comedie, str. Sf. Dumitru nr. 2, sector 3, cod poștal 030077, București. Data limită: 15 februarie 2008 (data poștei)

Piese, tehnoredactate cu diacritice, având scris titlul, dar fără menționarea autorului, vor fi trimise într-un plic format A4 împreună cu un plic mai mic, sigilat, ce va avea scris în exterior titlul piesei, iar în interior datele de identificare ale autorului. Manuscrisele trimise pentru concurs nu se înapoiază.

Se vor acorda: Premiul I - 5.000 RON, Premiul II - 3.000 RON, Premiul III 2.000 RON. Câștigătorii vor fi anunțați în cadrul Festivalului Comediei Românești - festCO ediția a VI-a, 5-13 aprilie 2008.

CONCURS NAȚIONAL DE POEZIE

Primăria Municipală Gherla și Casa Municipală de Cultură Gherla, în colaborare cu Mănăstirea Nicula, organizează **CONCURSUL NAȚIONAL DE POEZIE „ProVERS“**, ed. a II-a, mai 2008. Concursul se va desfășura pe două secțiuni:

I. Volum de debut: scriitorii care au debutat în volum, la orice editură națională sau internațională (condiție unică - ISBN), pot trimite, într-un plic A4, volumul de debut, în 4 exemplare, căruia îi vor atașa un CV. Va exista un singur premiu național. Volumele necâștigătorilor vor fi expediate la: BCU Cluj-Napoca, Bibliotecii Facultății de Litere a UBB Cluj-Napoca

II. Grupaj de poezie în manuscris: tinerii poeți, cu vârsta maximă de 30 de ani, ne-debutați în volum și (implicit) nemembri ai USR, pot trimite, până la data de 1. IV. 2008, minim 7 și maxim 10 texte poetice, tehnoredactate față-verso, în 5 exemplare, la 1 rând, font Times New Roman, dimensiune 12. Într-un plic format A4 se introduce grupajul de poeme; pe prima pagină a grupajului este scris un motto; în același plic A4 se introduce un plic mic, închis, cu același motto scris pe verso; înăuntrul plicului concurentul va pune un CV care va cuprinde: a. motto-ul pus pe plicul mic și pe grupajul de poezii; b. nume/prenume; c. dată/loc de naștere; d. studii, premii/distincții/activitate culturală/literară; e. un crez poetic de maxim 10 rânduri; f. o fotografie tip buletin. Adresa la care vor fi trimise lucrările este Casa Mu-

nicipală de Cultură Gherla, P-ța Libertății, nr. 1-2, mun. Gherla, jud. Cluj, cu mențiunea „Pentru Concursul de Poezie ProVERS - grupaj de poezie”. Grupajul de poeme poate fi trimis și pe adresa concursulprovers@yahoo.com. În acest caz se atașează mesajului și CV-ul.

Juriul va fi format din scriitori și critici literari de marcă. Juriul va fi anunțat la 1 aprilie 2008. Festivitatea de premiere va avea loc în cadrul ÎNTĂLNIRILOR DE LA NICULA, ed. a III-a, mai 2008. Premii: Premiul național ProVERS pentru volum de debut: 1000 RON; Premiile pentru grupaje de poezie: Marele Premiu - 700 RON, Premiul I - 500 RON, Premiul II - 400 RON, Premiul III - 300 RON, Mențiune I - 200 RON. Vor fi acordate premii suplimentare, acordate de instituțiile culturale clujene, de publicații și edituri și de persoane fizice: cărți, abonamente, publicații, bani. Drumul, cazarea și masa vor fi asigurate de către organizatori.

Contact: Luigi MUREȘANU - 0742699745 / luigi.muresanu@yahoo.com, Iulian DĂMĂCUȘ - 0747170326 concursulprovers@yahoo.com / www.concursulprovers.ro

Ordonanță de urgență nr. 152 din 19/12/2007

Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 883 din 21/12/2007

Intrare în vigoare: 21/12/2007

pentru completarea Legii nr. 8/2006 privind instituirea indemnizației pentru pensionarii sistemului public de pensii, membri ai uniunilor de creatori legal constituite și recunoscute ca persoane juridice de utilitate publică

Publicat în 21/12/2007

Guvernul României adoptă prezenta ordonanță de urgență.

Articol unic. - După alineatul (2) al articolului 1 din Legea nr. 8/2006 privind instituirea indemnizației pentru pensionarii sistemului public de pensii, membri ai uniunilor de creatori legal constituite și recunoscute ca persoane juridice de utilitate publică, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 39, din 17 ianuarie 2006, cu modificările ulterioare, se introduce un nou alineat, alineatul (2¹), cu următorul cuprins:

„(2¹) Cuantumul indemnizației se modifică ori de câte ori se modifică pensia titularului, ca urmare a modificării valorii punctului de pensie, dar nu poate depăși două salarii de bază minime brute pe țară, garantate în plată.”

Luceafărul

Director: Dan CRISTEA

Redacția: Horia GÂRBEA, Simona GALAȚCHI, Gelu NEGREA, Stelian TĂBĂRAȘ
Concept layout: Adrian BALTAG - www.dtp-factory.ro
DTP: Mariana BUNESCU

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu răspunde pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Fundația „Luceafărul” și redacția revistei promovează diversitatea de opinii și nu își asumă responsabilitatea pentru opiniile exprimate în paginile revistei.

Revistă de cultură

Editor: Fundația Luceafărul

Apare săptămânal sub egida și cu sprijinul

Uniunii Scriitorilor din România

An XVI Nr. 1 (790), 23 ianuarie 2008

ISSN - 1220-627X

Marcă înregistrată OSIM nr. M 2002 02630

Art director: Mihai ZGONDOIU

Coordonator pre-press: Alexandru FARCAȘ

Administrație, difuzare: Eugen CRIȘAN

Tipărit la CROMOMAN

Adresa redacției: Calea Victoriei, nr. 133, București, sector 1

Tel.: (021)-212.79.94; Fax: (021)-312.96.93

email: fundația_luceafarul@yahoo.com

www.fundatiालuceafarul.ro

Banca Comercială Română - Sucursala Sector 1, București

Cont Lei: RO17RNCB0072049692900001

Cont Euro: RO33RNCB0072049692900004, COD SWIFT: RNCB - ROBU

IMPORTANT! Colaboratorii ne pot trimite materiale doar în format electronic și culese cu semne diacritice! Terfeloagele dăunează grav sănătății! Vă rugăm să nu ne trimiteți hîrtii. Avem e-mail. Editurile și autorii care își doresc ca volumelor să fie comentate sînt invitați să le trimită pe adresa redacției.

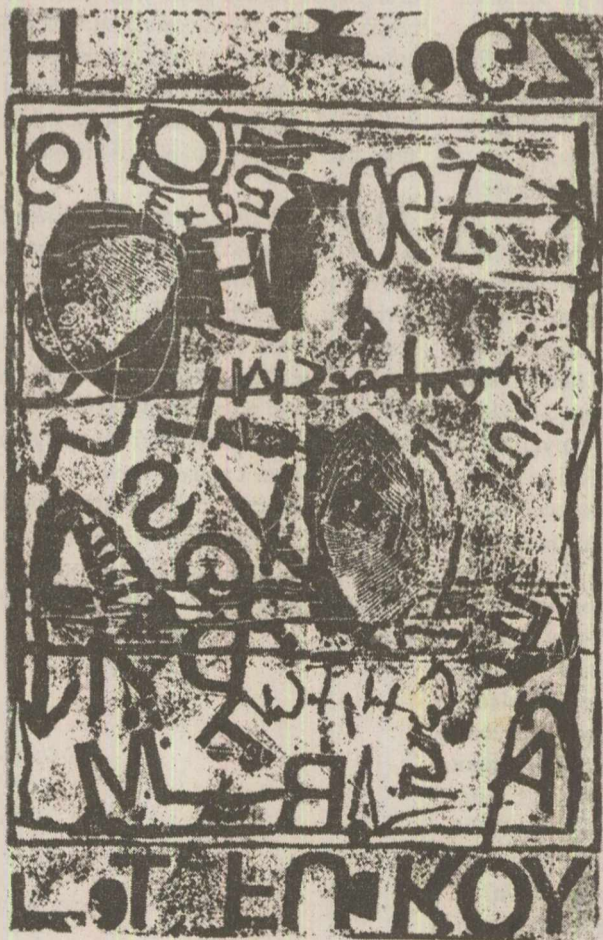
Reguli generale de corespondență cu redacția: Manuscrisele nesolicitate și nepublicate nu se înapoiază. ● Manuscrisele conținînd viruși se înapoiază cu viruși mai puternici. ● Spamurile se returnează însoțite de viruși și blesteme. ● Redacția nu citește comunicări anonime. De publicat nici nu poate fi vorba. ● Primim reviste și volume numai pe riscul autorilor. S-ar putea să le comentăm! ● Textele trimise către rubrica Poșta redacției vor purta pe plic mențiunea respectivă.

Roman în dezbatere UN THRILLER CA UN JOC DE PUZZLE

Cronica
literara
Dan Cristea

Precum minotaurul din labirintul cretan, aproape în fiecare din romanele lui Gabriel Chifu stă ascunsă o ființă monstruoasă, „un maestru al răului, al disimulărilor și al monstruoșităților“. În *Relatare despre moartea mea*, roman care acoperă fapte petrecute între 1989-2005, această „sursă a răului“ e întrupată într-un maior de grăniceri, de la granița de vest a României, racolat și folosit în același timp, în diverse împrejurări, de serviciile secrete. Forța malefică a serviciilor, deopotrivă vizibilă și camuflată, directă și indirectă, manifestată la nivel de sistem omniprezent, dar și prin reprezentanți individuali, al căror comportament abuziv întrece cu mult situația lor ierarhică obișnuită, constituie astfel una din obsesiile epice ale romancierului. Cu alte cuvinte, există nu numai un Rău cu majusculă, de natură istorică, și localizabil la nivele superioare de decizie, dar și un rău concret, afectând cel mai grav relațiile comune dintre oameni. Personajul maiorului, la prima vedere o roțiță oarecare într-un sistem criminal-opresiv, el însuși victimă și călău, manipulator din umbră, care ar putea trece drept un cumsecade om de rând, individ „malefic și inteligent fără măsură“, sadic cultivat și refulat mânuitor al condeului, ne introduce, așadar, în viziunea pe care o are Gabriel Chifu asupra modului cum se naște, cum se manifestă și cum se propagă monstruoșitatea.

Gravură de Mihai Zgondoiu

Gabriel CHIFU Relatare despre moartea mea

sau

Eseu despre singurătate

Editura Polirom, 2007

Colecția Fiction Ltd.

233pag., 30 lei

În opinia autorului, răul este contagios, dezvoltându-se totodată cu o forță teribilă, aidoma unui bulgăre de zăpadă transformat în avalanșă printr-o rostogolire vertiginosă. Odată comis, nu mai poate fi oprit, afectând iremediabil corpul și sufletul celui asupra căruia s-a exercitat. O idee fecundă a romancierului în planul epic o constituie, de asemenea, relația pe care o stabilește acesta între rău și identitate. Atât călăul, cât și victima fug de ei înșiși, încercând să se prezinte drept alții. Maiorul-securist schimbă astfel măști după măști, refugiindu-se, la un moment dat, și în însemnările fictive, scrise la persoana întâi, ale unui exilat român la Paris. Depistarea lui impune romanului, din acest punct de vedere, o turnură detectivistică, de tipul unui joc de puzzle. O altă idee, legată și aceasta de preceptele postmoderniste, ar fi aceea că viața se estetizează, ea încălcând tot mai mult teritoriile ficțiunii. Călăul care își schimbă măștile, dedându-se la „toate nuanțele de rău, de la răul gratuit, ca spectacol, până la răul din convingere, cu ură“ nu se află departe de autorul de ficțiuni care își schimbă identitatea de-a lungul plâsmuirilor și invențiilor sale. Scopurile, firește, sunt aici diferite, iar romancierul face distincția necesară între inteligența folosită în mod creator și inteligența cheltuită pentru țeluri blamabile. Pe de altă parte, victima, frumoasa profesoară care, cu prețul unei imense traume, trece fraudulos frontiera pentru a ajunge apoi în Canada, adaptându-se acolo la situația unei soții de lux, fuge și ea de propria identitate. Ea își risipește darurile fizice și intelectuale pentru a-și ascunde

originea și a-și uita trecutul, consimțind la ceea ce autorul denumește o „existență de tip kitsch“.

Gabriel Chifu își dovedește capacitatea inventivă și prin relația specială pe care o construiește între cele două personaje, dincolo de ceea ce cunoaștem ca legătură obsesivă, tradițională între călău și victimă. Astfel, amândouă personajele sunt obsedate de ficțiune. Maiorul (sau fostul ofițer) își construiește un chip imaginar prin confesiunile trimise victimei ca exilant la Paris sau prin paginile unui eseu despre singurătate. Ana-Cristina Stănescu, devenită Anne Wellington, se recunoaște, la rândul ei, obsedată nu atât de aflarea adevărului despre personaj, cât „dependentă de fabulă, de basm, de poveste“. Este și acesta un mijloc, printre numeroase altele (personaje din mitologia Maya, coincidențe misterioase, întâmplări fantastice), de a sublinia în permanență caracterul pur ficțional atoateșpănit al povestirii. Dacă destinul personajului feminin a depins și depinde până la sfârșit de aberațiile sexuale ale maiorului-securist, destinul acestuia, ca personaj fictiv, e strâns legat de această dependență a eroinei față de poveste. Absența curiozității, a atracției în acest sens ar fi curmat de la bun început cercetările ulterioare. De aceea, formula prin care exilatul de la Paris i se adresează prin e-mail („Dragă Ana-Cristina, mă destăinui, îmi depozitez viața în cuvinte, adresându-mă ție...“) poate fi interpretată atât ca o amară ironie a sorții, cât și, în esență, ca plină de adevăr. „Viața în cuvinte“ a personajului depinde de cititoarea mesajului său.

Rolul decisiv și deopotrivă periculos pe care îl joacă povestea în existența noastră este marcat și prin nebunia și moartea eroinei. Aceste pagini, ale morții, ale găsirii cadavrului cu pânțele explodat sunt, de altfel, excepțional scrise. Anne Wellington inventase și pusese în aplicare un întreg scenariu în jurul unui așa-zis manuscris misterios, indescifrabil, găsit în insula Rhodos. Invenția fictivă însă este ceea ce o duce la nebunie și, în cele din urmă, la sinucidere, căci eroina devine terorizată, pe fondul traumei suferite în trecut, de o premoniție (*O femeie din Est e pe cale să nască un prunc înseminat*) aflată în manuscrisul pe care ea însăși îl ticluise. Gabriel Chifu rescrie parabola Fiului Fiarei în felul său, transmițându-ne totodată și o convingere intimă: aceea că trăim și murim, mai ales aici, în Estul Europei, potrivit poveștilor pe care le inventăm despre noi înșine.

Gabriela
Gheorghisor

Roman în dezbatere

VERSATILITATEA ȘI FORȚA RĂULUI

Problematika Răului a fascinat dintotdeauna spiritul uman, traversând, date fiind polimorfismul și cvasi-ubicuitatea fenomenului, aproape toate domeniile cunoașterii, de la demonologie și istoria religiilor la astrologie și antropologie, de la filosofie și psihologie la sociologie și politologie. Literatura și arta, în general, s-au hrănit și ele din acest izvor tematic nesecat, oglindind, de-a lungul timpului, nenumăratele chipuri ale Răului.

În proza românească actuală se extinde, prin înmulțirea ficțiunilor despre regimul dictatorial de dinainte de '89, tendința de reprezentare a uneia dintre cele două forme ale răului social-politic care a dominat secolul al XX-lea. Bianca Burța-Cernat amintește apariția, numai în anul trecut, a câtorva propuneri interesante și / sau remarcabile de re-

constituire romanescă a universului concentraționar comunist: *Asediul Vienei* de Horia Ursu, *Cine adoarme ultimul* de Bogdan Popescu, *Sint o babă comunistă!* de Dan Lungu, *Cometa Hale-Bopp* de Daniel Vighi sau *Luminare* de Ioan Lăcustă. Există însă și o serie de „înaintași” ai prozei de „recu-

perare” ficțională a trecutului totalitarist, scriitori care și-au luat drept sursă de inspirație, pentru unele dintre cărțile lor postdecembriste, realitatea sumbru-grotescă a anilor „staliști” de teroare sau a „epocii de aur” precum I. D. Sârbu, Ana Blandiana, Gabriel Chifu, Gabriela Adameșteanu, Eugen Uricaru, Radu Aldulescu ori Radu Mareș. Dintre aceștia, Gabriel Chifu publică, din nou, un roman în care răzbate memoria istoriei noastre recente, *Relatare despre moartea mea sau Eseu despre singurătate* (Editura Polirom, Colecția *Fiction-Ltd*, Iași, 2007), demonstrând că radiografierea Răului (comunist și nu numai, dacă ne gândim la *Cartograful puterii*) reprezintă o temă fundamentală și deopotrivă o obsesie a prozei sale, alături de problematica identității (regăsită și în lirica scriitorului și semnalată deja de criticul Dan Cristea).

Relatare despre moartea mea este un roman complex, realist, dar și fantastic / simbolic-parabolic, desfășurat pe mai multe planuri, construit pe relația alambicată dintre trecut și prezent și având o structură „dialogică” sau polifonică, rezultată din orchestrarea „partiturilor” a cinci personaje-narator, plus vocea naratorului omniscient: Ana-Cristina Stănescu, devenită Anne Wellington, prietena ei lesbiană, Patricia, Adam Wellington, bătrânul și aristocratul soț al Anei, patron al celei mai importante reviste mondene din Toronto, misteriosul scriitor Tiberiu Naumescu alias Corneliu Golam, fost ofițer de grăniceri, și detectivul Adrian Fornea. „Tema” tuturor „variațiunilor” o reprezintă Ana / Anne, „eroina” tragică a cărei existență tumultuoasă asigură unitatea și coerența întregului ansamblu romanesc.

Dacă în *Visul copilului care pășește pe zăpadă fără să lase urme sau Invizibilul*, descriere amănunțită Gabriel Chifu introducea o găselniță interesantă, dezvoltând cruzimile „stalinismului” românesc prin „privirea” inocentă și neputincioasă a unui copil rămas, pentru o vreme, într-un fel de Purgatoriu, un interstițiu între lumea de aici și cea „de dincolo”, în *Relatare despre moartea mea* malignitatea sistemului comunist se revelează prin intermediul memoriei lui Anne și a experienței traumatizante a evadării sale din România anilor '80. Crescută de bunici într-un oraș de provincie, având o relație sinuoasă cu mama (stabilită

Relatare despre moartea mea este un roman complex, construit pe relația alambicată dintre trecut și prezent.

...O carte în care Gabriel Chifu surprinde, cu inteligență și originalitate artistică, versatilitatea și forța inepuizabilă a Răului.

la București) și o mare frustrare legată de necunoașterea tatălui, rebelă cu o sexualitate debordantă decide intempestiv, după petrecerea de absolvire a facultății, să fugă din țară împreună cu un coleg, devenit iubit de ocazie. Prinși la graniță de un grup de soldați români, Ana va îndura trei zile și trei nopți supliciu monstruos, sexual și psihic al comandantului, torționar nemilos cu aer de intelectual și cu aparențe de ins rafinat și „rezonabil” (din raportul detectivului Adrian Fornea reiese că actualul „călău” fusese, la rândul lui, „victimă” juvenilă a Securității). „Coșmarul” va continua cu violul repetat al grănicerilor sârbi și cu tentativele de agresiune ale țiganilor dintr-un lagăr de emigranți din Italia. Mama Anei se va stinge pe parcursul anchetei Securității, iar bunicii vor muri înainte de a-și recupera proprietățile confiscate de comuniști. Între timp, regimul politic s-a schimbat, însă maleficul subzistă încarnat în cameleonicul ofițer de grăniceri Corneliu Golam, care îi întinde renăscutei Anne o ultimă „cursă” „literară”. Transformat în scriitorul imobilizat într-un scaun cu rotile Tiberiu Naumescu, îi trimite prin e-mail fragmente din romanul său intitulat *Relatare despre moartea mea*, reușind să o antreneze (întrucât frumoasa și inteligenta exilată pierde din vedere existența „pactului” ficțional) într-o febrilă acțiune detectivistică și prilejuindu-i astfel, pe căi întortocheate, reîntâlnirea cu durerosu-i trecut refutat. Resursele de supraviețuire ale răului se dovedesc nelimitate, iar modalitățile de contagiune, extrem de ingenioase, așa cum reiese din concluzia detectivului Adrian Fornea, angajat de Anne să dezlege enigma „mesajelor” care îi bulversaseră noua ei viață canadiană: „dacă faci pe cineva să afle răul care e în tine, practic, acel rău nu moare, i-l transmiți acelei persoane; răul acela, cunoscut și de altul, de alții, devine etern”. Dacă această „teză” ar putea fi totuși amendată, ambiguitatea din finalul raportului (și al romanului), privitoare la o potențială eliminare a demonului Golam / Naumescu de către detectiv, induce aceeași idee a forței de perpetuare a răului, hrănit uneori, paradoxal, de intenții bune: „E o datorie pentru fiecare dintre noi să stopăm răul. Dar ai dreptul să stopezi răul comițând tu însuți un rău – de pildă luând viața cuiva? O, nu, nu trebuie să te așezi tu pe scaunul judecătorului și al gădelui. Și dacă totuși ești pus

în situația să te așezi, curmând răul, luând viața celui locuit de rău, atunci nu se cheamă că tu însuși ești un învins, ai comis crima și ai devenit chiar tu o casă a răului împotriva căruia crezuseși că ești menit să lupți?!”.

Dincolo de încarnarea, în limitele verosimilității, a răului unui întreg sistem social-politic, într-un personaj exponențial precum ofițerul de grăniceri Corneliu Golam, există în romanul lui Gabriel Chifu și un alt fel de „încarnare” a demonului, prin care se transgresează planul realist al narațiunii și se deschide o breșă înspre fantastic (o sugestie a unei încarnări concrete a Diavolului, sub zodia comunismului, apărând în *Amantul Colivăresei* de Radu Aldulescu, dar mai ales în *Noaptea lui Iuda* de Dan Stanca se întâlnește viziunea terifiantă a imersiunii antropomorfizate a Răului în Istorie). În periplul lor european, Anne îi mărturisește Patriciei situația excepțională în care se află: este însărcinată, însă sarcina nu reprezintă efectul natural al unei împreună-fizice cu un bărbat. În atari condiții, presimțind că fătul străin din pântecul ei nu poate fi decât de natură malefică. Pentru a potența ambiguitatea „jocurilor” destinului, scriitorul speculează, încă o dată, (străvechea credință în) puterea ficțiunii / a cuvintelor de a modifica sau de a determina realitatea: în manuscrisul-farsă confecționat pentru remobilizarea psihologică a lui Adam, Anne scrisese o frază ciudată, devenită premonitoare: „O femeie din Est e pe cale să nască un prunc însemnat”. Dorind să pună capăt Răului cuibărit în trupul său, pângărit fără milă în trecut, Anne se sinucide prin înecare, dar eficacitatea actului ei disperat și curajos rămâne sub semnul întrebării, sugestia fiind mai degrabă aceea a supraviețuirii miraculoase a demonului: „Patricia se uită la cadavrul acela intrat în putrefacție: fața e desfigurată, carnea de pe un picior e smul; iar pântecul e sfâșiat, arată straniu, înspăimântător, ca și cum trupul Annei ar fi fost o temniță și cineva dinăuntru ar fi forțat pereții, ca să nu piară odată cu Anne, să iasă la suprafață și să ia în stăpânire lumea”.

Relatare despre moartea mea sau Eseu despre singurătate (titlul reia, printr-un cunoscut procedeu meta-narativ, numele scrierilor lui Tiberiu Naumescu, în care acesta relatează o „moarte” identitară parțial eșuată și meditează asupra răului ontic al neputinței ființei umane de a ieși din sine, asupra fatalei și iremediabilei sale singurătăți) este un roman captivant, cu momente de suspans și de erotism, deopotrivă spectaculos și grav, o carte în care Gabriel Chifu surprinde, cu inteligență și originalitate artistică, versatilitatea și forța inepuizabilă a Răului.

Roman în dezbatere

GABRIEL CHIFU – UN MODIANO ROMÂN

Jean-Louis
Courriol
Université Lyon 3

P Raportarea lui Gabriel Chifu la Patrick Modiano se impune - ni se pare - începând cu acest ultim roman al său (*Relatare despre moartea mea*, recent apărut la editura Polirom) care, dincolo de narațiunea alertă și intrigă (aproape) polițistă, consolidează motivul căutării identității la scriitorul român. Dacă în precedentul său roman, *Visul copilului care pășeste pe zăpadă fără să lase urme...*, unghiul de vedere era al unui copil aflat într-o situație limită, în noua carte suntem în prezența unor tribulații generate de nevoia eroinei de a descoperi un ins ce se ascunde în spatele unei misterioase dezvăluiri prin e-mail: „Dragă Ana-Cristina, mă desțînui ție...” zice el, la începutul fiecărui mesaj, iar Ana-Cristina se lasă antrenată în acest joc epistolar modern, ea, fată inteligentă cu aptitudini literare (căci lucrează la o revistă din Canada, unde s-a stabilit după fuga din România ceaușistă). O fată, pe deasupra, și deosebit de frumoasă, care a cunoscut experiențe atroce (a fost prinsă la trecerea frauduloasă a frontierei și violată) și care pare (în prezent) eliberată de complexe și prejudecăți; nu are ea o „amantă” canadiană care a învățat până și românește de dragul lui Anne (noul nume al eroinei), nu s-a căsătorit ea cu un canadian mult mai în vârstă, care, la drept vorbind, i-ar putea fi tată? Chiar! Fiindcă Anne e un copil din flori, cum frumos sună expresia românească, un copil crescut de mamă, care nu a cedat niciodată insistențelor fetei pentru a-i da cel mai mic amănunt despre omul cu care a conceput-o. Așa încât desigur că imixtiunea omului de pe ordinator în viața lui Anne nu poate decât să intrigue, să iște întrebări și ipoteze, atât în mintea eroinei, cât și a cititorului. Vom vedea că „rezolvarea” nu e însă cea bănuită...

A ne își începe deci cercetările dintr-o nevoie acută de A ȘTI. Aici se apropie ea de personajele lui Modiano: la scriitorul francez naratorul pleca, în *Dora Bruder* (1997), pe urmele unei tinere dispărute, care a fost de fapt deportată. În altă parte, în romanul *Du plus loin que l'oubli* (*De dincolo de uitare*) (1996), tot o femeie, atrăgătoare și aceea, apare și dispare circulând între Franța și Anglia, schimbându-și înfățișarea odată cu numele. Eroii lui Modiano sunt mereu într-o căutare identitară; desigur, obsesia acestei scriituri este legată în mod incontestabil de biografic. Modiano a fost crescut mai mult de mama lui, tatăl, un francez de origine italiană, era mereu absent; plecat unde?, nu se știe, cum nu se prea știe nici în ce circumstanțe exacte a murit. El ar fi vrut să se creadă că a fost prins de Gestapo, dar se pare că sfârșitul său e mult mai prozaic: ar fi făcut tot felul de afaceri mai mult sau mai puțin cinstite...

La Patrick Modiano tematica identitară apare cu prima sa carte, *La place de l'étoile* (1968), un titlu ce joacă pe dublul sens al cu-

vântului „place”: „loc”, dar și „piață” (celebră din Paris); când un ofițer german îl întreabă pe un tânăr unde se află Place de l'Etoile, acesta îi arată partea stângă a pieptului său, în dreptul inimii, acolo unde evreii purtau cusută steaua galbenă în timpul ocupației germane... Asemeni unui Proust modern, Modiano face să defileze aici o galerie de personaje extrase din timp, toate de origine evreiască. Dar obsesia identitară cunoaște și alte aspecte la scriitorul francez, mai general umane, începând cu bine numitul său roman *Livret de famille* (1977)... Așadar, dacă Modiano revine obsesiv la tematica identității, aceasta s-ar explica și printr-o traumă din copilărie. Nu știm dacă acesta este cazul lui Gabriel Chifu și nici nu ne interesează. Importantă este cheta identitară (ca să îndrăznim un „barbarism” ce ar traduce franțuzescul „la quête”) și aspectele ei naratologice.

În *Relatare despre moartea mea*, eroina, care a suferit un șoc cu repercusiuni indelebile, caută fără să știe exact pe cine sau ce, caută un emițător de mesaje pe internet, un ins ce dă de înțeles că locuiește la Paris, apoi îl caută pe același ins - pe care l-a intuit și descoperit a fi scriitor (!) - în mai multe orașe din România actuală, unde o trimit falsele piste sugerate. Sugerate de cine?

Despre rolul manipulator al scrisului?

În cele din urmă, Ana-Cristina va renunța să caute singură, lăsând această muncă în sarcina unui detectiv privat. Poate fiindcă a înțeles că jocul e distructiv și repetitiv, că este/suntem manipulați de forțe ascunse, ce ne depășesc. Dar una din posibilele semnificații ale căutării (ale cărții) este că individul, în general, poate participa el însuși, fără să știe, fără să vrea, la insidiosul mecanism al manipulării; din manipulatul el poate deveni manipulat. Subiectul a mai fost tratat în proza românească, nu demult, de Ecovoiu, într-o excelentă carte ce se chema *Ordinea*.

Revenind însă la romanul nostru, trebuie să remarcăm un lucru și mai grav: dacă acel domn Naumescu (*Nimeni*, cum l-a numit Ana-Cristina) este un scriitor ce-o poartă prin tot continentul european, el este, la modul subtil, și un manipulator. Cu atât mai diabolic cu cât, vom vedea, dar nu ar trebui să dezvăluim aici „rezolvarea” polițistă a povestirii, el este în cele din urmă

Relatare despre moartea mea trebuie să fie un semnal de alarmă al societății românești tentată uneori de Rău.

chiar Răul: Anne a fost traumatizată de groaznică întâmplare de la frontieră și ani de zile mai târziu este convinsă că a rămas însărcinată. Este, evident, doar o obsesie, dacă nu o nebunie, oricum, simbolic, Anne poartă în ea un rău ce i s-a transmis, pe care nu l-a vrut, de care nu mai poate scăpa, care o roade neîncetat până când îl va curma ea însăși. Este clar că autorul român pune, odată cu problema manipulării, și pe aceea subsidiară a rolului ambiguu pe care-l poate avea scrisul.

Relatare despre moartea mea mai este și un roman despre singurătatea omului, cum încearcă să ne sugereze existența însăși a eroinei: o femeie mereu „înconjura”, adulată, cu un soț ce o iubește până la auto-nimicire, un amant răbdător, o prietenă nu numai fidelă ca un câțeluș, dar gata să accepte orice din partea Annei numai să poată fi în preajma ei etc. Sufletește, Anne rămâne, în realitate, îngrozitor de singură. Și, cum ne indică foarte transparent autorul însuși, introducând pe la mijlocul cărții un... „eseu despre singurătate”! Prezența surprinzătoare, altfel, a eseului sugerează, structural, ideea palimpsestului, ca și acel fals manuscris „titlucit” de Anne numai pentru a-l menține pe soțul ei viu, pentru a-i prelungi viața spirituală; modalitate practică cu mare succes, încă din primele decenii ale secolului XX, de cel mai fervent comentator al lui Marcel Proust în România: Camil Petrescu. Acesta puncta manuscrisul lui Fred Vasilescu - reprodus de scriitorul cărții, dar nu de autor! - cu poezii scrise de un alt personaj (Ladima), cu articole din presă (care fuseseră efectiv scrise și publicate de Camil prin diverse ziare și reviste) etc. Textul în text și textul despre text nu mai reprezintă demult doar apanajul criticii, iată că ele pot fi și o formulă narativă, cum ne demonstrează *Relatare despre moartea mea*, romanul lui Gabriel Chifu.

Dar această scindare a narațiunii, această defilare de stiluri multiple ale unui autor multiform nu este ea însăși o formulă narativă pe care poetul Gabriel Chifu și-o încearcă aici? El desface, etalează, sugerează o multitudine de interpretări și abordări, ca pentru a încerca sagacitatea lectorului cu care, e clar!, îi place nespuse de mult să se joace: mai întâi făcându-l să creadă într-un roman ușor, apoi într-unul polițist (vezi titlurile capitolelor *Unde apare Anne Wellington*, *Unde Anne Wellington găsește un fir care o pune pe urmele domnului N.*, *Unde urmărim peregrinarea celor două tinere femei pe străzile orașului Amsterdam*, ancheta Annei, prezența falsului manuscris, a detectivului privat etc.); terminând într-un roman simbolic!

Autor omniscient? *Relatare despre moartea mea* este scris chiar la început, în prologul romanului, la persoana a III-a,

convențional considerată semnal de scriitură clasică, și are darul ca încă de la primele pagini să te facă să te crezi în fața unui autor omniscient. Totuși, titlul contrazice această evidență. Moartea mea sugerează, prin adjectivul pronominal de persoana I, un „récit” autobiografic. Să fie aceasta „cheia” de lectură? De meditat...

Există însă și momente de *respiro*, ce pot fi văzute ca tot atâtea elemente ale unei *mise en abîme*. Astfel, în epilogul numit în paranteză „anexă”, așa cum se întâmplase deja cu primul capitol (ambele referitoare la acel scriitor misterios, Naumescu!), *Unde ne este pus la dispoziție raportul întocmit de Adrian Fornea pentru clienta sa*, întâlnim aceste remarci ale lui Adrian Fornea: „Domnul Naumescu există și este chiar un autor de proză și eseuri (...) Atâta doar că personajul, așa cum și eu și d-voastră ne așteptăm, este unul complicat, are mai multe straturi. Cel mai bine ar putea fi rezumat prin metafora măștilor succesive care se cer înlăturate pe rând până să ajungem la adevăratul său chip (...). Prima mască ar fi cel pe care l-ați numit „domnul N”, românul rămas la Paris, personajul care apare în povestirea trimisă prin e-mail. Acesta este chiar un personaj de ficțiune, Naumescu nu se descrie prin el decât indirect, oarecum vag, transfigurând foarte liber propria experiență. Acele episoade pe care le-ați primit prin e-mail sunt fragmente dintr-o lucrare de ficțiune, un roman intitulat *Relatare despre moartea mea*, un fel de testament literar pe care d. Naumescu l-a terminat și l-a predat unei edituri și care va fi publicat curând.” Gluma merge mai departe, căci detectivul adaugă: „Dacă vă interesează, când va apărea cartea, am să vă procur un exemplar!” La care putem adăuga dedicația autorului, și ea dintre cele mai surprinzătoare: *Dedic această carte primului ei cititor... Cronologic, sau primului care-i va pătrunde toate sensurile, care va accepta convenția literară propusă de autor, acest „poet căruia nu-i ajunge lumea” cum spunea despre el Alex Ștefănescu în remarcabila sa Istorie literară?*

Văzut astfel, scrisul lui Gabriel Chifu depășește stricta tematică identitară, cum apare ea la Modiano, căpătând valențe universalizante prin mesajul umanist ce ni-l adresează spre descifrare. *Relatare despre moartea mea* trebuie să fie un semnal de alarmă al societății românești tentată uneori de Rău și poate și o sugestie la auto-reflecție, la luciditate. O carte cu care cititorul român e bine să-și înceapă noul an!

**Cronica
de carte**
Mariana Criș

IONESCO. VEȘNIC TÂNĂRUL IONESCU

Spre sfârșitul anului 2006, academicianul și profesorul Eugen Simion a publicat la Fundația Națională pentru Știință și Artă excelentul studiu despre tinerețea literară a celui care a devenit marele dramaturg Eugène Ionesco. **Tânărul Eugen Ionescu** este cartea prin care profesorul Simion rezolvă pentru totdeauna originea operei franceze a celui care a scris **Cântărețul cheală**, începută cu **Englezește fără profesor**, scrisă la București. Studiul se bazează pe o îndelungă cercetare, pentru că nu este ușor să parcurgi toată presa interbelică pentru a găsi articolele publicate de Ionescu în reviste, precum **Fapta**, **Excelsior**, **Azi**, **Epoca**, ca să nu dau decât câteva exemple și referințele critice la cărțile scrise în limba română și publicate de Ionesco cât a stat la București. Dincolo de toate acestea, profesorul a luat în calcul și ceea ce a scris critica vremii despre răsunătorul volum **Nu**. Primele însemnări despre autorul **Lecției** le-a realizat la începutul anilor '70 ai secolului trecut, când profesorul Simion se afla lector la Paris IV - Sorbonne. Atunci a fost perioada când a putut sta de vorbă cu Ionesco, cel care intrase în literatura franceză de multă vreme. Când a putut s-o cunoască pe fiica dramaturgului, Marie France Ionesco, când, în traducerea ei, a apărut la Paris volumul **Nu**. O epocă a discuțiilor îndelungi și a însemnărilor pentru tânărul, pe atunci, profesor venit din România. În fapt, ce vrea distinsul critic să ne demonstreze cu acest studiu?

Cu toate că **Nu** a creat vii dispute atât în presa vremii, cât și în rândul criticii tim-

pului, totuși Simion găsește că acest volum este un jurnal, fundamentat pe o criză morală. „**Nu e un jurnal în care criza valorilor intelectuale se fundamentează pe o teribilă criză morală. Mă îndreptățesc să susțin acest lucru, împotriva interpretării tradiționale a cărții și o declarație făcută de autor în 1935, după ce zarva provocată de Nu se domolise. Iată ce scrie Eugen Ionescu, detașat, acum, de cartea ce irităse atâtea spirite: «Declara că acea carte nu este o carte de critică literară, ci starea unui scriitor de critică a cărui liniște a fost tulburată de preocupări mai grave»**” – scrie Eugen Simion. Pornind de la această accepțiune, criticul realizează și o analiză psihanalitică asupra lui Ionescu.

Ce aflăm din această anamneză? Eugen Ionescu se naște la Slatina, la 13 noiembrie 1909. Tatăl lui este avocat, iar mama de origine franceză. Copilăria și-o petrece în Franța, iar la 13 ani se întoarce în „țara tatălui”, într-o cultură străină pentru el. Reușește să și-o aproprie, dar niciodată nu se simte legat de ea. Față de tatăl său are sentimente contradictorii. Nu poate accepta faptul că i-a părăsit. De aici frustrarea și înstrăinarea pe care le-a resimțit Ionescu atâta timp cât a stat în România. Trebuie să spunem că această idee a refuzului „țării tatălui” este adusă în discuție și de Matei Călinescu în cartea sa **Eugène Ionesco: teme identitare și existențiale**, premiată anul trecut de Uniunea Scriitorilor.

Apariția cărții **Nu**, în care Ionescu și-a permis să demonetizeze figuri conside-

rate, deja, clasice în perioada interbelică – Tudor Arghezi, Ion Barbu și Camil, Petrescu –, s-a datorat prietenului Tudor Vianu, care l-a susținut pe Ionescu în juriul Fundațiilor Regale. Însă profesorul Simion nu analizează în cartea de față numai **Nu**-ul ionescian. Domnia sa reușește să facă din Ionescu un personaj când liric, așa cum îl vedem în **Elegii pentru ființe mici**, când revoltat împotriva lui Victor Hugo. Folosindu-se de cartea de interviuri a lui Claude Bonnfoy, **Entre-tiens avec Ionesco** (apărută și în traducere românească la Humanitas) și de **Journal en miettes** (apărută, de asemenea, în traducere românească la Humanitas), precum și de articolele regăsite în presă, criticul Simion ne convinge că și **Hugoliada – Viața grotescă și tragică a lui Victor Hugo** se înscrie tot în categoria diaristicii. Ce era pentru Ionescu experiența literaturii? „**A uita lumea pentru a o regăsi sau mai curând a o găsi. A scrie este a reinventa totul, începând cu cuvintele care nu există decât în clipa în care ele sunt spuse, scrise**” – este de părere tânărul Ionescu. Ceea ce structuralismul a descoperit mult mai târziu, Ionesco a anticipat la jumătatea anilor '30 ai secolului trecut.

Marele merit al acestei cărți este faptul că ea ne spune, într-o manieră clară, bine structurată pe idei, precisă, ce datorează Eugène Ionesco lui Eugen Ionescu? În primul rând, refuzul de a se lăsa înrolat într-o cultură pe care o considera minoră. În al doilea rând, el a fost în epocă „un detonator”. A fost cel care a mișcat apele liniștite ale criticii literare. Sigur

că avea de partea lui prieteni, dar și mulți dușmani. Pe unul dintre prieteni deja l-am amintit. Un altul a fost Petru Comarnescu. Un înverșunat dușman a fost Șerban Cioculescu, cel care s-a împotrivit ca **Nu** să fie premiat de Fundațiile Regale. Nici în grupul de la „**Criterion**”, Ionescu nu avea prea mulți prieteni. Mai ales că sunt cunoscute opiniile lui politice vis-à-vis de cei de la „**Criterion**”. În vremea rebeliunii legionare, Ionescu a trăi cu teamă, din cauza faptului că o străbunică din partea mamei a fost evreică. Nici cu Mircea Eliade și Emil Cioran nu era prieten în acea vreme. Aveau să se împace după al Doilea Război Mondial, când toți trei se aflau la Paris.

Scrie impecabil, având și o anexă – **Jurnalul criticului care își caută autorul** –, studiul profesorului Simion este o contribuție remarcabilă la partea necunoscută de francezi a operei celui care a întemeiat anti-teatrul. Pentru profesor, Ionescu este un personaj care a știut să înfrunte zbuciumul unei literaturi aflată în zorii modernismului. Chiar dacă de multe ori profesorul Simion nu este de acord cu percepția critică din epocă, punând în paralel opiniile pro și contra vis-à-vis de Ionescu, totuși materialul găsit la Biblioteca Academiei i-a fost de un real ajutor. Prin acest studiu se eludează originea operei unuia dintre cei mai mari dramaturgi ai secolului XX. Din acest motiv, **Tânărul Eugen Ionescu** are în cunoașterea vieții și operei celui care a creat **Regele moare** o importanță deosebită. Nu înțelegem de ce această carte nu a fost achiziționată de Ministerul Culturii și Cultelor pentru bibliotecă. Ea este de un real ajutor pentru cei care vor să-l înțeleagă pe Ionesco așa cum a fost: când devorat de trăirile literare, când deziluzionat de viața literară, la început românească, apoi franceză.

O CARTE DE ÎNVĂȚĂTURĂ

În indiciabilă sa expresivitate, ce frizează, pe alocuri, metafizica și abisul, textul unui vechi șlagăr românesc ne învață „că nu e om să nu fi scris o poezie/ măcar o dată, doar o dată-n viața lui”. Corect. La fel de improbabilă mi se pare, însă, și existența unui om – român sau neromân, dar pământean, vorba poetului – care, pentru a-și colora discursul de fiecare zi, să nu fi apelat, fie și o singură dată, într-o curriculumă medie de 72 de ani, la ajutorul salutar al unor expresii de-ale noastre, din popor, cum ar fi, de pildă: „a-și găsi bacăul”, „opt cu-a brânzei nouă”, „nici în clin, nici în mănecă”, „a întoarce foaia”, „a umbla frunza frâsinelului”, „a umbla cu iordane”, „nitam-nisam”, „a nimerit orbul Brăila”, „la Paștele cailor”, „a trage pe sfoară”, „șap ispășitor”, „a îndruga verzi și uscate” etc., etc. V-ați gândit vreodată cum s-au născut aceste insolite îmbinări de vocabule, de când sunt atestate în scripturile române (fie ele cronici și letopisețe, acte administrative, texte literare sau științifice, culegeri de folclor ș.a.), ce cărări istorice au străbătut și pe ce căi lingvistice au intrat în vocabularul autohton? Dacă ați omis să comiteți fapta din lipsă de curiozitate ori de timp sau, mă rog, din alte motive la fel de temeinice, nu vă impacientați: a făcut-o pentru noi toți, cu prețul unui deceniu de muncă, universitarul Ioan Adam, iar rodul mai mult decât meritoriei sale osârdii se află deja adunat între copertele unei cărți, în egală măsură savantă și accesibilă cititoru-

lui de tot rangul, documentată la sânge, dar flexibilizată de suave rafinamente filologice (și nu numai) – totul săvârșit cu meșteșug pentru a ne pune la dispoziție o lucrare agreabilă, încărcată de farmec și de savoare. Volumul se cheamă, în descendență antonpannescă, **Povestea vorbelor**, are un subtitlu comercial-parodic (**O istorie secretă a limbii române**) și a apărut de curând în colecția Universitaria a Editurii Paralela 45.

În bibliografia lui Ioan Adam – autor a zece cărți, cele mai multe dintre ele de critică și istorie literară –, **Povestea vorbelor** reprezintă o oarecare noutate, dar și o reconfortantă confirmare. Noi ar fi: preocuparea pentru un spațiu cultural inedit pe care îl străbate cu voinicia impetuoasă a pionierilor Far West-ului, spiritul de aventură intelectuală ce guvernează orice demers de asemenea factură, plăcerea dedării la complexe exerciții de arheologie etimologică și voluptatea argumentării explicațiilor propuse pentru fiecare expresie (cel mai adesea ca certitudini; uneori, din exces de acribie, ca simple ipoteze) – printr-un excurs pluridisciplinar, unde își dau mâna mitologia, onomastica, istoria mentalităților, dar și istoria propriu-zisă, numismatica, științele juridice, semantica și alte arii de cercetare conexe. Nu o dată, pe parcursul lecturii ai impresia că rătăcești prin borgesiana grădină a potecilor care se bifurcă și că la fiecare intersecție se deschid alte rute de navigare în căutarea sensului

pierdut prin tenebrele timpului, iar ele, la rândul-le, se ramifică, așijderea, aproape la nesfârșit, într-un vârtej aiuritor și fascinant. Cel care ne conduce prin acest veritabil labirint este meticolos, cultivat, cu goniometrul rațiunii științifice totdeauna la purtător, îndrăzneț în supoziții și convingător în demonstrații; în acest comportament auctorial prob și dexter îl regăsim pe Ioan Adam cel bine cunoscut din precedentele apariții editoriale care îi poartă semnătura.

Povestea vorbelor este, desigur, în primul rând, o întreprindere filologică, al cărei punct inițial îl constituie, de regulă, lingvistica. Treptat însă, perspectiva se lărgeste panoramic, astfel încât, la capătul drumului, suntem puși în fața unei cărți de învățătură, unei radiografii sui-generis a existenței și devenirii unui popor pe versanții abrupti ai istoriei, cu momentele ei de cum-pănă și de restriște, cu îndeletnicirile perene sau mai pasagere ale oamenilor, cu mentalitățile și rânduielile lor cutumiare, cu relațiile care se forjază în timp între ei și alogeni, respectiv cu schimburile de informații și de valori care le cimentează coabitarea.

ÎN PIAȚĂ, LA PIAȚĂ – DIN TURNUL DE IVORIU

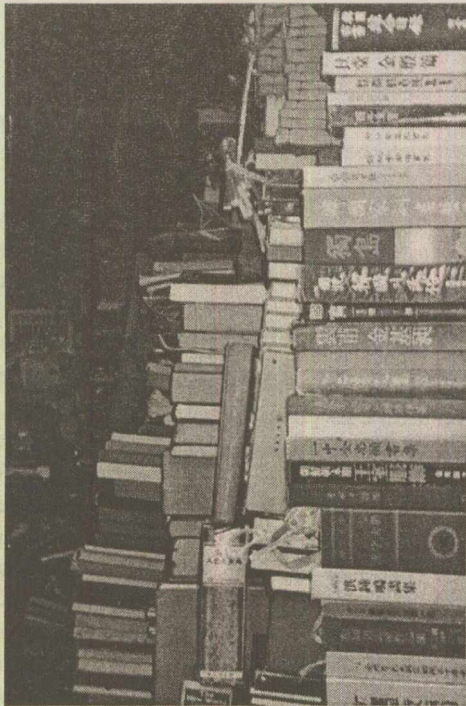
Rubrica lui
Alexandru
George

Cu puțin înainte de dispariția tragică a lui Marius Tupan, care a tulburat regulata apariție a revistei *Luceafărul*, mi-a fost dat să citesc un articol al dnei Magda Ursachi pe tema „comerțului cu cartea”, o chestiune pe care am atacat-o și eu în anii din urmă, când anumite efecte se puteau întrezări și făceam apel la capacitatea (vulgar vorbind: la abilitatea) editorilor puși acum în cu totul altă situație. Am intrat în rezonanță cu cele spuse de această doctă cunosătoare a situației locale, de la Iași, pentru că avusem impresia că d-sa vorbește de omonima librărie din București. În fapt, în capitala Moldovei, locul, situat foarte avantajos în Piața Unirii (și frecventat cu interes, ani de-a rândul, și de mine, atunci când mai călcam prin venerabile urbe), a fost mutat într-o zonă mai dosnică, iar vitrinele sale (bine că mai există așa ceva!) sunt acum pline de reclame pentru cărți de gust îndoielnic, dacă nu chiar reprobabil. Am intrat în rezonanță cu cele întâmplare, pentru că omonima librărie bucureșteană a fost înființată, deși reprezentase în capitalism și în socialism poate cea mai glorioasă firmă din istoria respectivei branșe. (O numesc așa, pentru a accentua că așa a mers totdeauna mână în mână cu ne gustoria, ceea ce este fatal în lumea valorilor pe care aceasta le mijlocește).

Efectul pledoariilor mele a fost, așa cum se întâmplă cu toate sfaturile și îndemnulurile bune făcute actualilor conducători ai Uniunii Scriitorilor, nul sau aproape; nu mă iluzionez că înălțimile lor, pierdute în probleme abstracte, nu în trivialele preocupări de bani, își vor schimba proasta dispoziție la adresa mea. Eu preconizasem, încă din momentul în care *Cartea Românească* își pierduse sediul, mutarea într-altul, o combinație cu o librărie centrală, care să fie fericită că-și asociază un partener de maxim prestigiu. N-am fost ascultat și s-a ajuns la ceea ce se vede. Eu preconizasem, până una alta, transformarea parterului Casei Monteoru în expoziție permanentă a produselor editurii scriitorilor, considerând că nu poate exista editură fără librărie, indiferent că o fabrică de cărți nu se rezumă la a avea una singură. S-a ales soluția înjgheburii unei dughene în minuscula curte, într-un loc unde nici măcar eu n-am descoperit-o decât după un răstimp. Acum, pentru a împlini absența unei prăvălii noi, eventualii clienți ne-am resemnat să găsim câte ceva din ceea ce ar trebui să troneze cu toată vizibilitatea în arătosul nostru sediu, la librăria mereu extinsă a Muzeului Național al Literaturii Române cu rezultate financiare doar în beneficiul acestuia.

De altminteri, o observație a mea: de când URSS s-a trezit târâtă în apele necunoscute de ea ale economiei de piață, orice referință la rentabilitate, la realism, la soluții de ordin economic provoacă celor din conducere (în acord cu majoritatea obștei) un șoc neplăcut, de parcă i-ai electrocuta, deși cartea e și a fost totdeauna o marfă și, odată

cu tipografia lui Gutenberg, ea a mers galopant în această direcție. Or, cărțile scrise de români sunt greu vandabile, din motive care țin nu doar de piața restrânsă a cunoscătorilor unui anume idiom, ci din ceea ce se scrie efectiv. Totdeauna cartea străină (eventual tradusă) a avut preeminență pe piața locală, dar au existat și scriitori de succes, populari cu alte cuvinte, dar mai ales beneficiarii unui curs forțat impus de școală.

Așa se face că, în deceniile care au precedat catastrofa comunismului, s-au înălțat palate din hârtie, stabilimente cu angajați și cu produse surprinzătoare la un popor reputat (ca și acum) că „nu citește”. Ele m-au impresionat prin măreția lor pe când eram copil și le contemplam vitrinele și mai apoi, când le vizitam standurile numite pe atunci galantare (mai vulgar: teighele). Inițiatorii erau în primul rând oameni cu fler, necum niște mari specialiști, cum s-ar crede: în mod firesc, proprietarul unui ziar putea edita și cărți, cum s-a întâmplat cu *Universul*, *Adevărul*, *Curentul*. Majoritatea erau librari sau tipografi, precum Socec sau Delafraș. Dar toți lucram cu „consilieri” angajați sau referenți de specialitate sau intelectuali cu larg orizont, plătiți cu bucată, redactori propriu-ziși așa de numeroși în comunism și având funcții de asistență și control, fiind ca și inexistenți.

Experiența deosebit de brutală, mai ales aceea a ultimilor ani, a fost receptată prin partea ei negativă, deși s-a văzut că au fost destui care au știut să se adapteze, ba chiar să facă o excelentă afacere. Și aceștia n-au fost „specialiști” din sistemul editorial comunist, cum te-ai fi așteptat, ci tocmai „impostorii”, de fapt, cu care au debutat în noua meserie fără pretenții prealabile. Or, lăsând la o parte cazul special al *Editurii Humanitas*, fondată pe structura tehnică a *Editurii Politice* desființate și pe care ministrul Andrei Pleșu i-a făcut-o cadou lui Gabriel Liiceanu, cu toată aparatul sa, toate celelalte trecute în economia de piață au avut un destin destul de ciudat: *Minerva*, *Eminescu*, *Meridiane*, *Cartea Românească*, antreprize conduse de „specialiști”, au falimentat fără glorie și au ajuns în pragul colapsului, în timp ce *Polirom* la Iași, condusă de ing. S. Lupescu, *Nemira* la București, condusă de

ing. Nicolau sau aceea cu profil didactic, *Niculescu*, și ea de mare succes, în ciuda faptului că directorul proprietar era un neofit în materie, au dovedit că altele trebuie să fie calitățile unui manager în noua situație, chiar imediat post-decembriștă. Când nu ai spirit comercial, nu te-ajută o mie de diplome științifice, dar mai ales nu faptul că ai lucrat în sistemul editorial în comunism.

I-am cunoscut pe toți acești faliți și am căutat să-i sfătuiesc de bine (cea mai mare prostie pe care o poți comite față de niște imbecili care, în mod firesc, sunt tot atât de fuduli!) și nu pot să uit o vizită a mea la agnizanta *Editură Meridiane* și oroarea pe care am provocat-o unei importante funcționare, când i-am sugerat să producă în disperare de cauză calendare artistice (reclame) de plasat în întreprinderi de comerț, hoteluri etc. și care să popularizeze capodoperele picturii din muzeele noastre, mai ales cele străine. A încerca soluții de rentabilitate cu niște oameni formați în spritiul E.S.P.L.A. e ca și cum le-ai vorbi de ciumă sau de holeră.

Așa că ginta noastră librară rămasă fundamental F.S.N.-istă a fost cutremurată de speranțe, atunci când tovarășul Ion Iliescu (evident în timpul „domului Iliescu”) a invitat pe cei interesați la Cazionul din Casa Vernescu și a spus că în calitatea sa de fost editor (mă rog!) reînființează dispăruta *Biblioteca pentru toți* și a lansat primele două volume din *colecție*, o antologie Caragiale. Numai că lucrurile au rămas aici, în proiect, căci timpurile comunismului, ca și ale gorbaciovismului, trecuseră spre necazul altor desnădăjduitori.

Și, de altfel, cartea populară poate fi, pentru că a și fost, o foarte bună afacere, motiv pentru care vom aminti aici cazul de mare actualitate în epoca lui Ig. Hertz, un librar obscur care ținea o librărie oarecare în apropiere de Biserica Sfântul Gheorghe, și care a dovedit în câțiva ani un adevărat geniu, comerțul cu cartea stărnind și răspunzând gustului popular într-un grad nemaîntâlnit. Amintirea i se păstrează datorită celebrei colecții a celor 15 lei (inițial patru-sprezece) o colecție de foarte proastă, dar de nesperată reputație. Afacerea lui nu s-a oprit aici, ci a cuprins un spectru larg de romane mai ales de aventuri (*Detectivul săptămânal*, *Aventura*) aproape în totalitate traduse.

Multe traduceri inclusiv *Aventurile Submarinului* (german) D.O.X. (apoi ale *Echipajului D.O.X.*) erau iscălite de Lia Hârșu,

**...cartea e și a fost
totdeauna o marfă și, odată
cu tipografia lui
Gutenberg, ea a mers
galopant în această direcție.**

o scriitoare (!?) aproximativ, care se pare că era și soția patronului. Ea traducea direct la mașina de scris, dar „operele” ei, fără pretenții literare, nu se poate să fi acoperit imensul număr de pagini, căci numai aventurile din Lumea Nouă ale lui Karl May sau *Regele boxerilor* însuma mii, poate zeci de mii de pagini.

Dar se vindeau în serii atractive, pe hârtie de ziar, pentru cei mai săraci cumpărători care erau mai ales tineri. Și aveau o particularitate: copertile, desenate aproape toate de Sirin, un grafician de oarecare talent care mai târziu avea să lucreze și în cinematografie, la nivel mai înalt. Romanele captivante de la *Adevărul* au urmat aceeași linie, copertile anonime sau sobre ale editurilor „serioase” prefăcute în adevărate afișe publicitare, ceea ce însăși lipsita de fantezie *Editură Cugetarea* va face mult mai târziu.

Căci între timp, în paralel cu această tendință generală spre reclamă, s-a produs ceea ce eu am numit „fenomenul Giurgea” un traducător din literaturile anglo-saxone care nu numai că a invadat piața cu produsele sale de imens succes, dar a schimbat o întreagă mentalitate, îndeosebi a cititoarelor care (atenție!) constituie majoritatea publicului de carte și agentul de răspândire, marfa lui corespunzând burgheziei de cultură medie care se lăsase sedusă și de filmul american, din ce în ce mai accentuat hollywoodian, și care folosea ca scenarii romanele pe care cuconetul de la noi le devora cu delicii mai apoi acasă. Fenomenul a provocat un mare scandal în conștiințele estetice mai de la noi și G. Călinescu îl menționează și el cu scârbă în *Istoria...*, afirmând că acest „agramat industriuos” a dat „lovitura de grație cărții românești” (ed. 1941, p. 859), ceea ce totuși e o exagerare, căci de fapt a descoperit un teren liber și un public avid pe care l-a câștigat și pentru alții care se vor grăbi să-l urmeze. Gustul pentru exotismul anglo-american a contaminat tot sectorul traducerilor și cele mai variate case editoriale l-au urmat, prezentarea cărților prin mijloace acuzat comerciale, chiar frapante, a mers crescând până când comuniștii vor surprima drastic fenomenul readucându-ne la Dickens și Thackeray, Mark Twain și... Howard Fast. Nu pot să nu semnalez coperta romanului de succes universal *Pe aripile vântului* cu cele două steaguri ale Confederației încrucișate pe copertă sau pe Charles Boyer și Bette Davis ilustrând romanul *Iubirea lor* de Rachel Field, care nara drama ducelui de Choiseur-Praslin cu guvernanta copiilor săi care, după scandal, va emigra în America și va deveni străbunica autoarei. Aceste două fabuloase succese scăpaseră întreprinzătorului Jul. Giurgea, care totuși monopolizase vitrinele cele mai mari ale librăriilor bucureștene.

Am convingerea că, dacă procesul ar fi continuat în libertate, am fi ajuns curând în situația în care se află cartea autohtonă azi.

– va urma –

R

Radu se îndreaptă spre baie răsând, cu prezervativul plin și, ca să acopere momentul jenant, îi aruncă peste umăr:

- Știi că ai trebui să mulțumim pentru că unii ca noi au ajuns să lucreze în Clădire?

Gesnculează, ținând grijuliu în mână, învelit în hârtie igienică, acel obiect grosolan care îi reamintește Letiției partea grotescă a iubirii. Față de anticoncepționalele orale, Radu este la fel de suspicios ca și Petru, cine știe ce efecte vor avea pe termen lung? Și mai ales, cum să faci rost de ele în permanență, când la negru sunt atât de scumpe și vizele pentru plecări atât de nesigure? Degeaba se străduiește Letiția, atunci când este împreună cu Radu, să uite de secrețiile albicioase ale trupului lui amestecate cu secrețiile ei transparente. Doamne ferește!, așa ceva nu s-ar fi putut întâmpla decât dacă s-ar fi rupt prezervativul! Dar acum, în timp ce stă în fund, înfășurată până la urechi în plapuma străină și mătură cu părul ei încâlcit lada, neștearsă de praf, a studioului, mintea îi este la altceva. Ai vrut de fapt să mă întrebă cui ar trebui să îi mulțumim că ne-am întâlnit în Clădire? Replica înțepată îi traversează ecranul minții și dispăre înaintea să ajungă la coardele ei vocale, deși continuă să o roadă: pentru el, este important că a ajuns să lucreze în Clădire, pentru ea, Clădirea este doar locul unde s-au cunoscut.

*

Face economie de cuvinte pentru că încă mai are încredere în Radu, în ciuda nemulțumirilor care se tot adună, sau pentru că scrisul a învățat-o să nu aibă încredere în cuvinte?

A fost crescută de un om resemnat și, ca să nu-i repete eșecul, ține morțiș să nu publice doar în revista academică pe care o girează Petru. E sătulă de felicitările insinuante ale colegilor lui care sigur își dau coate atunci când, la ședința de sumar, el apare cu alt articol al nevastei. Dar, pentru viața ei, Letiția nu știe ce vrea și, ceea ce o să i se pară ciudat peste nu mult timp, nici nu încearcă să afle; iar ceea ce nu îi îngădui să vezi, nici n-ai cum să numești. Tinerețea i se întinde nesfârșită în față și totul poarta acum semnul improvizăției: trăiește de la o întâlnire la alta și așteaptă doar că Petru să obțină viza așteptată, la Bochum, la Montpellier ori măcar la un colocviu de câteva zile la Sofia. Poate atunci și amicul Florinel va pleca la părinți, la țară, iar ea și Radu, ce vis incredibil!, vor dormi împreună și vor avea timp să vorbească și despre divorț.

Numai că, de când s-a lansat Codul Eticii și Echității Socialiste, persoanele divorțate sunt automat scoase de pe lista de avansari și plecări în străinătate.

*

La ultima petrecere, după ce Petru, așa cum face în ultima vreme, a adormit într-un fotoliu după câteva pahare de vin albanez, Andrei Sârbu, rivalul lui la postul de conferențiar, a întreat-o pe Letiția în șoaptă dacă nu crede că soțul ei este iar în depresie, asta este o boală nevindecabilă, dacă ai făcut-o odată, ai mereu reșute, primăvara, toamna, când ceva nu-ți convine, asta e ultimul cadou pe care i l-a făcut Manuela lui Petru, fii atentă, Lety!

Altădată îl ura când iar începea să trăncăne despre predecesora ei, dar acum nu îi mai pasă, e sigură că vrea doar să îi testeze reacțiile, de-asta o și împinge, dansând, spre hallul unde stă aprins lampadarul, *Strangers in the night*, radiocasetofonul era nou, dar muzica tot cea veche, *too lonely people*, ea încerca să urmărească doar melodia, dar în cadența ei intra vocea baritonală, insinuantă, a lui Andrișușă...

...numai când l-a chemat la Cadre, și-am mai spus, și-a dat bietul Petru seama că Manuela n-are de gând să îl scoată și pe el, ceruse azil politic fără să îl avertizeze! Ce era să mai facă? A promis că o să divorțeze și a ieșit atât de dărâmat de-acolo, că n-a mai putut nici intra în clasă, i-am ținut eu seminarul! Luni de zile a luat medicamente, a mers la doctor, n-ai știut? Pe urmă

Face economie de cuvinte pentru că încă mai are încredere în Radu sau pentru că scrisul a învățat-o să nu aibă încredere în cuvinte?

i-au confiscat apartamentul din Cotroceni, contractul de închiriere îl păstrase Manuela pe numele ei, ca să nu trezească bănușii, ce mai, l-a jucat în foi de viță! Noi i-am găsit garsoniera dublă din Drumul Taberei, unde ați stat înainte să vă mutați aici, pe Uranus, noi l-am ajutat să se mute, de fapt, i-am cărat sacii cu cărți, atât! Părinții Manuelei au venit noaptea, pe furiș, firește, cu acordul lui, și-au luat toată mobila, până și biblioteca, e drept că făcea parte din set, mobilă neagră, sculptată, luată de la Viena, Petru intrase cu mâinile în buzunar în apartamentul Manuelei...

*

Letiția este conștientă că al doilea divorț i-ar zdruncina cariera lui Petru, câtă mai este, iar gândul că el, ca să se salveze, ar putea să o acuze pe ea de adulter și să îl târască într-un asemenea scandal și pe Radu, îi scutură umerii de neliniște, seara, când nu mai este în stare decât să fumeze la geam, cu umerii strânși, țigară de la țigară. N-avea nevoie de intrigantul de Andrei care să îi ațâțe spaima.

- Noi toți știm că Manuela avea dincolo pe cineva, dar Petru a tot sperat că o să îl cheme pe el sau că ea o să se întoarcă, pentru că îl punea să alerge la minister, la miliție, la Partid, să îi prelungească viza, stagiul! Când și-a aranjat acolo toate ploile, l-a aruncat, ca pe o gheată veche... Să nu mi-o iei în nume de rău, Lety, dar atunci când l-am văzut pe Petru că se hotărăște așa, din senin, să se însoare cu tine, mie, capul răutăților, mi-a trecut prin minte: nu cumva nebunul ăsta își ia un ostatic doar ca să îl poată lăsa în țară, așa cum a făcut și Manuela cu el?

Putea s-o țină Andrișușă și cu lampa de anchetă în ochi, pe fața ei nu va citi nimic! Iar dacă vroia să o ațâțe contra lui Petru, s-o împingă să îi facă un denunț la Cadre, așa cum se obișnuiește, ca să înlăture un concurent, își pierde vremea! Ei chiar îi convenea noua versiune a căsătoriei lor, o apăsa mai puțin propria ei vinovăție...

Dar chiar asta vroia Andrei Sârbu cu poveștile lui, sau doar bârfa, cum era obiceiul lui, și ea își făcea păcate cu el, bânindu-l degeaba?

*

Letiția n-a trăit destul ca să știe că frazele înghițite se întorc totdeauna, înapoi, înveninate. De aceea este și ea surprinsă de vocea ascuțită pe care și-o aude:

...vrei să îi fii recunoscătoare lui Ceaușescu pentru că și-a schimbat politica de cadre?

De ce strigă, scuturându-și capul, un tic ca să își dea bretonul lung din ochi? Ca s-o poată Radu auzi din baie, ca să-și consume iritarea, sau pentru că doar aici, lângă el, în viața ei travestită, poate să-și dea pe față ostilitatea față de El?

Dacă cineva ar întreba-o cine sunt Ei, ar clipi, derutată de tot ce-și amintește, de tot ce și-a imaginat în timp ce asculta șoaptele lui Biță și ale unchiului Ion: bărbați cu haine de piele și uniforme albastre care calcă cu cizmele peste hainele azvârlite din garderobă și peste cărțile aruncate din bibliotecă, care torturează trupuri scheletice în beciuri întunecate. Dar și siluetele greoaie, care coboară dimineața din Volga neagră, în fața Clădirii sau chipul disprețuitor al Eleonorei atunci când citește, în raportul anual, numele celor care întârzie cel mai des dimineața.

*

Radu s-a întors din baia strămtă, sssst! îi face semn să vorbească mai încet, n-or fi microfoane instalate la amicul Florinel, dar vecinii au și ei urechi! Încă mai ține în mână pachetul!

împachetat în hârtie igienică, și-a luat o rezervă de prezervative atunci când a fost plecat în Germania ultima oară.

- O gestionez economic, ai toate motivele să crezi fidelitatea mea, i-a spus Letiției, cu obișnuitul lui râs ironic.

Ea a încuviințat, fără zâmbet, în tăcere. Și Petru făcea la fel, din păcate, cum n-a mai primit pașaport, s-ar părea că rezerva e pe sfârșite sau poate a consumat-o în alte pături, în alte încăperi? Poate de aceea Petru se și apropie de ea tot mai rar, de obicei atunci când vine, noaptea, târziu și se lovește de scaune, pe întineric, dar tot nu aprinde lumina, un rest al grijii lui de altădată față de ea, care pleacă la serviciu cu patru-cinci ore înaintea lui. Letiția se preface însă că doarme, în timp ce patul troznește sub greutatea lui și mâna lui băjbăie printre cearșafuri, în ce zi ești? nu uită niciodată să șuiere, în timp ce îi pipăie fesele și îi așteaptă răspunsul, înainte să se prăvălească peste ea. O învăluie mirosul acrit de vin și suportă crispată, cu dinții strânși, mâna lui care îi desface, ciudat de răbdător pentru un om băut, foițele de carne, sexul lui e catifelat și exact atât de mare cât se așteaptă și, încet, încet, trupul ei, trădător, se destinde în mișcarea familiară și se bucură de trupul mare și ciolănos care o acoperă. Letiția scoate sunete mici, de parcă ar durea-o ceva, aaah, aaah, așa cum Radu niciodată n-o s-o audă, nu doar de rușinea vecinilor, nu doar de jena patului străin al amicului Florinel, atunci de ce? Nu s-treabă de ce, dar imediat ce Petru s-a ridicat, are, brusc, în fața ochilor închiși cealaltă cameră, celălalt pat și în nări simte mirosul pielii subțiri a lui Radu, s-a răsucit pe o parte, stă ghemuită, cu picioarele lipite, cu pleoapele apăsate pe ochii strânși, un fetus neapărat de pântecel mamei, nu are cum să zărească degetele lui Petru care s-au întins să îi atingă părul întunecat, nici cum el își oprește din drum mișcarea mâinii, ea își amintește doar mirosul pulovărului albastru și ochii transparent și șoapta lui Radu, ce greu este să te aștepte omul pe tine! de unde tristețea și sila de trupul ei năclăit, o coajă rușinoasă? respirația precipitată o trădează că nu a adormit, în timp ce Petru, întors de la baie, curățat, la lumina felinarului de afară, cu un prosop ud, cearșaful, a ejaculat afară.

*

...vezi, deja nu se mai știe că Dej, nu Ceaușescu, a făcut liberalizarea la noi, mă rog, câtă a fost... Totul s-a tras de la Hrușcirov! Ca să aibă galerie la ONU, i-a cărat la New York pe toți șefii statelor comuniste, dar ce vă spun eu? Dacă ați fi fost resată, ați fi găsit asta în memoriile lui, stimată doamnă...

Un maldăr de foi dactilografiate, greu lizibile, cu litera alburie, copia a treia, Radu i l-a trântit pe birou într-un plic mare, grijuliu lipit, și i-a șoptit autoritar, corectură urgentă, vezi să nu întârzie!

Din privirea lui apăsată, ca atunci când îi strecoară biletul cu data și locul întâlnirii viitoare, Letiția a înțeles că i-a dat ceva legat de ei doi, despre care nu trebuie vorbit cu nimeni și doar acasă a deschis plicul și l-a răsfoit, dezamăgită, ce ton de ședință! ce traducere penibilă! și ce-o să îi spună lui Petru dacă dă peste el? cum să îi explice ce-a apucat-o să aducă acasă ceva interzis, tocmai ea, care dispăre la bucătărie atunci când el pune Europa Liberă sau BBC? Hrușcirov, care l-a pus la zid pe Stalin și repede-repede a fost debarcat, nu mai este pomenit nici în ziare, nici la învățământul politic, așadar este interzis, mai mult ca sigur.

- M-ar fi interesat dacă mi le-ai fi lăsat mai mult...

S-a dat jos din vârful patului să meargă, la rândul ei, la baie, tușul negru, ieftin, i s-a scorjot în jurul ochilor, de departe pa cearcăne, de aproape sunt doar picături mici și negre, ca la pictorii pointiliști pe care Radu i-a văzut în fugă la Luvru, la ultima lui deplasare de serviciu în Franța.

Dar Radu nu face comparația cu glas tare. Nici nu îi spune Letiției ce caraghioasă arată în acest moment, când pășește, țanțoșă și îmbufnată, spre baie, poate a apucat-o nervozitatea ca de

Bărbați vânjoși, cu fețe imobile, postați între El și Elena se mișcau stângaci în costumele prea noi, naționale, Direcția 5, a râs Dorina

obicei când se apropie ora de întoarcere acasă a amicului Florinel și simte că trebuie să se despartă. Îi răspunde cu vocea lui ironică, modulată de o falsă indignare:

- Asta-i culmea! Memoriile lui Hrușcirov au stat la domnia noastră mai mult de o săptămână! Când mi le-ați adus, mi-ați nărturisit că v-au plictisit de la prima pagină și le-ați lăsat baltă! Am constatat, o dată în plus, că scriitorii nu se interesează decât de ei înșiși, ei sunt buricul pământului. Cred că nu vă mai amintiți, fiindcă sunt deja ani de atunci...

- Ba mi-amintesc foarte bine! Ai fost foarte grăbit să le iei napoi, pentru că sigur vroiai să le mai dai și la altcineva!

Acum știe de ce vocea i s-a ascuțit și mai mult, dar lui nu o să-i spună nimic, doar trânteste în urma ei ușa la baie. Citite, nețite, memoriile lui Hrușcirov au însemnat un episod aparte al vieții lor clandestine: dar numai până săptămâna trecută, când Petru a plecat pentru două zile într-o comisie de bacalaureat la Liceul Vâlcea și devotata Dorina a trecut pe la ea s-o vadă.

*

Nu e un secret pentru nimeni că Dorina suferă de singurătate și vrea să se remărite, chiar ea glumește pe tema asta, în stilul ei, cu indiscreție și cruzime, face avansuri, în dreapta, în tânga, și pe urmă întreabă: nu vrei să te însori cu mine? Și nimeni nu își mai dă seama dacă vorbește serios sau în glumă.

A divorțat de câțiva ani de un inginer grăsuț, a cărui mătușă le gradul șapte era vecină cu părinții ei, în sat: mătușa și părinții le-au făcut vederea și tinerii s-au căsătorit imediat. El era o partidă bună, garsonieră în Balta Albă, post la IMGB în București, ea termina facultatea și îi trebuia buletin de București ca să primească repartiția în Capitală, avea și note și procent de activitate socială, intrase în Partid din ultimul an de facultate.

Banii de la nunta cu dar i-au depus pentru o Dacie 1300, iar Dorina a primit postul de stagiar în instituție. Când a apărut în Clădire, în plin stil Courrèges, decorații geometrice, modă mini, iar ea, cu o rochie lungă, în clinii moi, de mătase naturală cu flori, nu părea să fi stat cinci ani în Capitală. Părul, puțin și noale, făcut permanent, îi sta ca o inflorescență de ciulini pe cap; din când în când își strângea nările între două degete, smârbind, un tic care amintea obiceiul de a-ți sufla nasul pe jos. Sinura ei cocheta era să-și schimbe săptămânal la manichiuristă asta de pe unghiile bombate și tari, ca niște ciocuri de pasăre.

Dar destul de repede s-a văzut că este isteată și are simțul morului; făcea singură glume pe tema picioarelor ei subțiri și trâmbe. Și-a făcut relații invitându-și colegii de serviciu acasă, la mese copioase, cu vânat rar, nu pastramă de la magazinul Missetul din Kogălniceanu, ci specialități de urs, fazan, căprioară ca și la vânătorii tovarășilor; proveniență misterioasă.

*

După un timp, însă, a început să vină la serviciu cu ochelari de soare și în zilele ploioase; Narcisei și Letiției le-a mărturisit că este vânătoare sub ochi pentru că soțul ei a lovit-o cu pumnii în cap, când n-a mai vrut să se culce cu el și i-a spus că îi face cărbă. Imediat ce și-a terminat școala de șoferi, Dorina a înaintat divorțul și și-a închiriat o cameră în oraș. Acum așteaptă să intre în apartamentul ei, proprietate personală, cu trei camere, lin Militari. Cum de a avut 35.000 lei bani gheață, ca să îl plătească? Partea mea de la nunta cu dar și bieții mei părinți, tata, care lucrează la sfatul popular și mama care ține mica alimentară din sat și chioșcul cu Cico și bere Azuga, suspină, cu re-

Mănâncă și beau împreună, fac dragoste și vorbesc politică – o relație care durează de ani de zile, sub aceeași lumină provizorie.

mușcări, Dorina.

În instituție are acum mulți simpatizanți, o fată inteligentă, de suflet, se spune, păcat că este cam urâtică. Este la fel de bine văzută politic, deși a divorțat; și, deși nu vorbește nici o limbă străină, a fost numită în Serviciul de Protocol și asistă la întâlnirile cu străinii. Când postul de secretar UTC s-a desființat, pentru că proșpeții absolvenți sunt obligați să își facă stagiul înafara Bucureștiului, a primit acceptul Sectorului de Partid ca să fie aleasă în Birou alături de Radu, de Eleonora, de Titus.

Când stă la masa învelită cu postav roșu, sub tabloul din ce în ce mai mare al Tovarășului, are aplomb și vorbește cursiv în limbajul ședințelor, dar în rest este prietenoasă și săritoare. Dorina este de-a noastră, avem și noi pe cineva al nostru, infiltrat printre Ei, spun cei din „lumea bună, apolitică” a instituției.

*

Dorina își făcuse un permanent mai natural și-și pusese un costum nou, cu fusta mai scurtă. A frecat nessurile, până le-a făcut o spumă de două degete, a desfăcut pachetul de Kent și cel cu cataifuri aduse, ea știe de unde, și, cu ceștile de ness în mână, s-au așezat amândouă pe canapeaua din camera de lucru a lui Petru.

- Când pisica nu e acasă, joacă șoarecii pe masă! a râs Dorina

- Ți-amintești ce cozonaci avea mandatarul de la statuia lui Kogălniceanu, pe colț, lângă Florărie, la Paștele trecut? Găseam la orice oră frișcă proaspătă, merenguri, parfe-uri! Petru o ținea una și bună că sistemul se înmoaie, încet-încet, ce naiv poți să fii, Petru, n-ai învățat până la vârsta asta lecția NEP-ului? îi spunea Cornel Iliescu. L-ai cunoscut, nu, Dorina, pe Cornel Iliescu la petrecerea de la noi de acasă de acum doi ani?! a întrebat Letiția.

Îi scăpase porumbelul din gură, și-a amintit prea târziu cum s-a schimbat la față Dorina atunci când a aflat că Nick Iliescu, unul dintre puținii burlaci întârziați, se însurase cu fiica secretarei Rectorului, făcuse gafa, gata! deși nici măcar nu își amintea dacă Dorina a apucat sau nu să aibă un flirt cu Cornel Iliescu.

- Și ce mai zice Petru acum?

Dorina a scos bricheta din poșetă, și-a aprins Kentul și a răspuns cu altă întrebare.

- Ce spune Petru acum, când mandatarii dispar, unul câte unul?! a stăruit musafira.

- Nu-i mai arde lui de mandatar, e supărat că nu-i vine numirea de conferențiar... nici viza, a ridicat Letiția din umeri.

Și pe urmă, văzând că Dorina se duce spre televizor, i-a strigat: nu-l deschide! stinge-l! ce te-a apucat!?

*

Cealaltă însă râdea, râsul ei plin, batjocoritor, iar dinții puternici îi umpleau fața mică, ce zici de el? Cu țigara al cărei vârf lucea roșu în întuneric i l-a arătat pe Ceaușescu, țepăn, prins într-o horă în fața unor blocuri. Bărbați vânjoși, cu fețe imobile, postați între El și Elena și îmbrăcați în costume naționale se mișcau stângaci, Direcția 5, a râs Dorina, peste blocuri atârna o imensă lozincă *În al țării mare sfat Ceaușescu deputat*, iar trotuarul era negru de mulțimea adusă să ovaționeze.

- Mai bine spune-mi ce se întâmplă cu volumul doi al Tratatului! a spus Letiția, silindu-se să nu caște. Ce-a fost la ședința voastră?

Ședința Comitetului Director, în care firește fusese și Radu, poate mai află ceva despre el.

- Cearta obișnuită între Eleonora și Titus! Nu s-a ajuns la nici o decizie, Eleonora vroia să fie predat Tratatul cât mai repede, așa cum este acum, la Foruri, la viză, Titus susținea că ar ști el, din surse sigure, că se va cere mărirea capitolului despre Tovarășul și Tovarășa. Au mai fost niște răhățișuri, dar tot așa, ce propunea unul, celălalt respingea! a chicotit Dorina, râdea cu

Nu e de glumă, dacă și aici cineva sta la pândă, te observă și, cum se desparte de tine, se duce să scrie ce-i trece prin minte.

toți dinții. Dar dacă te iei după ce spune Hrușcirov, în memoriile lui, și la nivelele de sus este aceeași circotecă...

*

Letiția își umfla nările ca să caște pe ascuns, dar fălcile i s-au încleștat brusc.

- Ce spui? Memoriile lui Hrușcirov? Le-ai citit tu? De unde? a întrebat, și mâna i s-a mișcat, precipitat, pe masă, după pachetul de țigări.

Dinții lați, albi, carnivori ai Dorinei îi luminau mai departe fața pământie, într-un zâmbet ciudat.

- Mi le-a dat Radu, dar în mare secret! Le vrei și tu? Pot să-l rog să îți le împrumute, doar să nu le ții mult și să nu le arăți la nimeni...

- N-aș avea acum timp de ele, a ridicat Letiția, a nepăsare, din umeri.

Nu știa ea prea bine obiceiul iubitului ei de a cumpăra serviciile celor din jur prin gesturi de falsă prietenie? Este unul din lucrurile care o irită din ce în ce mai mult la el. Dar n-o interesează cum își plătește Radu obligațiile față de Dorina, al cărei devotament bineștiut se înzecește când este vorba de Radu. Curierat, corecturi, bătut la mașină, ciubucuri și treburi de serviciu, referate la Partid, o muncă de roabă, care n-o s-o facă mai atrăgătoare ca femeie, își spune Letiția. Fumează, cu capul lăsat relaxat pe spătarul canapelei, admirându-și cercurile de fum pe care le scoate din buzele țuguiate, poți să faci și tu așa? o provoacă pe Dorina.

*

-...Dej era prizonierul propriei lui propagande și, când a dat cu ochii de New York, a avut un șoc! Nu îi venea să creadă că așa arată capitalismul putred, cu un picior în groapă! Atunci s-a gândit să facă ce-o face, să nu îi mai aibă pe ruși în spinare, și a lucrat chiar cu Bodnăraș, cu omul lor, să îi convingă să-și retragă Armata Roșie de la noi...

Letiția moțâie automat din cap, obișnuită cu logoreea care îl apucă pe Radu după ce „fac amor” și controlează atentă ce arșafal dacă nu cumva are vreo pată, pulpele încă i se lipesc, sus, una de alta, și mai simte mirosul de spermă în nări, era sub duș când brusc s-a oprit apa. Dar cel puțin hârtia igienică pe care și-a vârat-o între labii a tras-o, neliniștită, afară și a privit-o în lumină, avea câteva firisoare maro pe ea, o doare și capul, și spatele, deasupra feselor, și e fericită, a scăpat de sarcină și luna asta!

- Hrușcirov nu îl plăcea pe Dej, deși îi dăduse o mână o mână de ajutor să îl înhațe pe Imre Nagy! Știi cine l-a atras în cursă și l-a predat rușilor? Walter Roman, directorul Editurii Politice! L-ai văzut vreodată cum intră în Clădire, cu aerele lui de mare feudal?

Despre toate astea vorbesc mereu, atunci când se întâlnesc la celălalt capăt al Bucureștiului, o dată, de două ori pe săptămână. Uneori reușesc să se strecoare chiar în orele de program. Nu-i ușor să faci rost de cameră, dar Radu se descurcă – de luni, de ani de zile. Intră în biroul ei pentru obișnuita conversație de zece minute și, cu o expresie indiferentă, speră el, crispată, i se pare ei, dar de fapt mereu conspirativă, consideră ceilalți, îi restituie o carte împrumutată, îi dă să semneze un fals convocator etc. Este ingenios, folosește orice mod de a camufla bilețelul pe care este scrisă ora, locul fiind știut dinainte – ultimul domiciliu al amicului Florinel.

Mănâncă și beau împreună, fac dragoste și vorbesc politică – o relație care durează de ani și ani, sub aceeași lumină provizorie.

Dintre sute de catarge – tineri poeți. Versuri de AIDA HANCER

*o naștere înăuntru

stai tu în aceeași moarte cu copiii tăi
cu buzunarele de la piept rupte
liniștea asta e neterminată și urmele mele
sunt astăzi pline de ploaie
și oamenii se mai taie cu oglindă
și fragmentul e vorbirea în șoaptă despre nașterea
lumii

pe tine apa de la chiuveță între-inima
le scot din oraș
stai tu în aceeași moarte cu copiii tăi
accidentul e sus de tot și nu poți urca dincolo de
prezența noastră. la fiecare ușă
o să suni și-o să rupi de pe tine
om om om

și mai departe de oraș n-ai nici unde plânge
acolo e paștele acolo îți coși buzunarele în cruce
stai tu în aceeași moarte cu noi ca să fie bine

astăzi n-am despre ce scrie astăzi
dacă boala mea va fi un vitiligo de culoare
îmi voi lua cămașa uni
și paternitatea
de la tine

copiii multiplicați în boală cer înnașterea*
în cor

psalm

psalmul acesta n-o să urmărească pe nimeni
în mormânt
și n-o să-i chinie decât pe acei
care simt că-l au pe Dumnezeu în ei
într-o sticlă
nici un fel de scris
nu mântuiește în fond
și nici un om nu se sprijină de lumea asta
decât într-o bucată de carne
și cine a știut de unde vine
carnea a trăit
iar cine n-a știut
Îl caută acum pe vârfuri de piatră
și nu scriem pentru noi
fiindcă noi avem în vene
zeamă de sare
și pe sare ne modelăm femeile
tot în sare
murim
și nu murim de bunăvoie
ne sinucidem cu încrederea
că după noi
generații întregi vor crede în altceva
și se vor salva
dar când pieptul nostru atinge pieptul
părinților noștri
nu ne mai așteptăm la nimic
și
voi veți săpa scoțând dintre oasele noastre
castroane cu sare

eterne

I

după ce se va scrie poemul acesta eu voi fi deja
groapă
și-n mine se vor arunca ceilalți ca într-o gură de
animal
în care-ți pui credința
prima gură de animal care nu-ți poate cuprinde
carnea
palmele mele se vor uni jos de tot
se vor încăiera cu moartea
moartea va refuza războiul și-mi va cere
să pierd cu dragoste

ceea ce oricum pierd
și dacă aș pierde cu dragoste ceva
aș cere să mă pierd pe mine fiindcă o groapă
întotdeauna îmi amintește de alte gropi
și în gropi stă ascuns Dumnezeu

poemul acesta are frică și rușine de oameni
e „gheara mea în lume“

II

gheara este o formă de uitare
o formă de adopție
și totuși nimeni nu iubește pe nimeni
iar mângâierea devine
o lungă apăsare cu degetul
iar degetul este un animal josnic al omului

III

trăind ca să locuiesc pe rând lumile celorlalți
îmi amintesc că e mai ușor
să treci peste faptul că trăind cineva te-a omorât
decât că ai omorât pe alții scriind
și dacă tot e să fii om
de ce să nu te uiți
în fratele tău
și de ce să nu-i scoți pe rând sufletele de carne:
inima, plămâni, șira spinării

IV

e clar
ne-am obișnuit să trăim în lanț
și libertatea latră la noi
și poezia latră
și oamenilor le tace sângele de peste tot
și așa
nu-i mai găsește nici Dumnezeu

pilda bunului frate

cum ar fi dacă într-o zi ți-ai despica fratele
de sus până jos
și ți-ar îngheța în el mâinile
sau te-ai lovi de oasele lui decojite
și mama ți-ar spune n-ai voie de la Dumnezeu
să te uiți direct
în fratele tău
tu n-ai voie să vezi cât de mare e golul
ca să nu-l umpli
cum ar fi să te urci cu genunchii pe pieptul lui
și să te rogi acolo
apăsător
el cu ochii închiși
tu cu pumnii strânși
gata să păstrați fiecare în voi
dumnezeul vostru
până la sângerare

după ce vei fi pus la loc
aerul vechi
în coastele fratelui tău
și te vei fi coborât
de pe despăcătura cea mare din dreptul plămânilor
te vei iubi pe tine mai mult
sau te vei sinucide

ca să taci și pe Dumnezeu să-l doară

ca să taci și pe Dumnezeu să-l doară
să ții în gură cuburi de sare
ca și cum ai muri și n-ai vrea să fii pământ
ci o bucată de munte
din țara ta
fiindcă tu de fapt
n-ai vrut niciodată
să ieși un metru de respirație dintr-un imperiu de
carne
și n-ai vrut să schimbi cu ceilalți

Aida Hancer s-a născut la 15 martie 1989 și este elevă la
Colegiul Național Petru Rareș din Suceava. A obținut nume-
roase premii pentru poezie, între care Premiul Mihai Emines-
cu pentru debutanți la Botoșani, premiile concursurilor literare
Dimitrie Bolintineanu și Tudor Arghezi. Aida Hancer este o
autoare care ia în serios poezia și i se dedică aproape exclusiv.
Din fericire talentul său susține această opțiune. (H.G.)

decât cuvinte frumoase
dar ești prin singurătatea ta
o bestie certată cu singurătatea ta
ești prin lipsa de adevăr
singurul trup primitiv răsucind pe degete
veșnicia

dar vei crește
pe gura ta se vor așeza cu întuneric
câteva galaxii pline de sânge
n-o să ai dragoste doar oase lungi
ca niște clopote pentru vite
vorbind din dreptul inimii tale
o să ai nevoie de un loc ca al meu
în tine
în care să poți să te rogi
cu pieptul înfășurat
în medalii

ești important pentru zăpada totală din tine

sofia

după cum știm cu toții
se face prea multa tevatură în jurul vieții
ea mișcă lucrurile fiind nemișcată
și mușcă din oameni lăsându-le numai
carne pe degete și pleoape
lăsându-le mâna să atârne greoi pe-o bucată de foaie
ca o bucată de marmură
curtată de gloanțe
e falsă modestia noastră cum
că avem o singură viață și ne mulțumim
să strigăm mergeți în pace prietenilor noștri
sociali
și ne unim în familii umplând vase de lut
cu suflete de copii
cu groază însă
sunt unii din noi care se întorc pe călcâie
și le auzim gemând
fluierul picioarelor
ei vor trăi o viață mai mult fiindcă au dreptul la pași
în dureri
filosofia
îmi place s-o sărbătoresc și să plâng pentru ea
fiindcă ea ne plânge pe toți
dar după cum știm
în jurul vieții se face multă multă tevatură și
semnele
se bat cap în cap
și prietenii noștri
supraoamenii
cei singuri
ridică mai întâi bucata de pâine
până unde ajung mâinile
și mai sus
pe drumul monadelor
trimt mesaje că se mănâncă și se trăiește
pe cheltuiala ghetsimanilor

SARAMAGO ȘI PARABOLELE APĂSATE

Cartea străină
Grete Tartler

Nu sunt romancier, sunt eseist. Scriu romane doar pentru că nu mă pricep să scriu eseuri“, spunea Saramago, iubitorul parabolilor. Îți trebuie până suprarafinată și ureche muzicală wagneriană, obișnuită cu marile acolade neîmpovărate de punctuație, pentru a-l traduce. În limba română, această sarcină și-au luat-o, în principal, doamna Mioara Caragea, dar și, cu câte un singur volum, Mirela Stănculescu și Giordana Bărbulescu, și trebuie spus de la început că reușita e neîndoieabilă. Începând cu *Pluta de piatră*¹ (și mesajul său atât de contestat – imaginata desprindere a Iberiei de Europa) în 2002, Editura Polirom s-a consacrat traducerii operelor lui Saramago, și iată că au apărut deja mai multe dintre romanele cu anvergură internațională. Diferitele epoci ale istoriei Portugaliei ne-au devenit cunoscute prin pana suprarrealistă a „povestitorului eseist“, care învâluie totul în lumină de basm. Alegoriile lui Saramago sunt izbitoare: ciurma-albeață în *Eseu despre orbire*² (tema supraviețuirii masei lipsite de viață spirituală), peștera platonicească (și deosebirea lumii ideale de viața reală, trăită de un olar și familia lui) în *Peștera*³, arhiva și păstrarea memoriei colective în *Toate numele*⁴ etc.

L-am cunoscut pe Saramago la Berlin, unde lera tratat de „comunist“, căci autorul fusese membru al acestui partid, ba mai fusese și blasfemiat de catolici pentru romanul său *Évanghelia după Isus Christos*⁵ (o interpretare

ironică a textelor Scripturii, după model Kazantzakis sau Norman Mailer); se mai spunea despre el că ar fi orwellian, kafkian... Alții făceau apropieri de Borges, de Virginia Woolf, Camus... de Thomas Bernhard și Marquez. El însuși, în discursul la obținerea Premiului Nobel (1998), își pomenise interesul pentru Camões și pentru Pessoa. Mie mi s-a părut – ca personaj real – plin de umor și mi-a devenit simpatic după ce l-am auzit povestind despre pasiunea sa principală, cititul. Spunea că în tinerețe frecventa asiduu bibliotecile publice din Lisabona și se recunoștea, fără timiditate, autodidact. Ei, și? Autodidact sau nu, a fost invitat să lucreze la edituri cunoscute, să colaboreze la cele mai importante reviste literare, iar după primele succese ca romancier, a reușit să trăiască din scris (situație rară până în zilele noastre). În 1982 succesele sale au devenit, datorită volumului *Memorial do Convento*, acum apărut la Editura Polirom⁶ internaționale; ironia amară, polisemantismul textului ascunzând

între scilipitoare fațete o perspectivă istorică, socială și individuală atent construită au atras atenția asupra unui autor ieșit din comun.

Alături de *Memorial* și de *Anul morții lui Ricardo Reis*⁷ (povestea fantastică a supraviețuirii unui heteronim al lui Pessoa încă un an după moartea poetului), *Istoria asediului Lisabonei*⁸ formează un fel de trilogie cu tematică istorică. Mascată într-o poveste de iubire (totuși... cititorul în căutare de amor trebuie să aibă răbdare: primul sărut apare după câteva sute de pagini...), *Istoria* e scrisă cu eleganță lingvistică, pe care traducătoarea a păstrat-o în mod strălucit: o cascadă de ritmuri și modulații verbale, trecând imperceptibil în mereu alte și alte culori ale închipuirii. Întrucât nu fac parte dintre cei care au ajuns să cunoască Lisabona, efectiv, ca oraș, nu pot spune că n-am avut tentația de a „sări“ peste unele divagări, dar, „frază infinită“ a lui Saramago, amintindu-mi de melodia wagneriană infinită, cucerește.

Și totuși, de ce nu plac sută la sută cărțile lui Saramago, în ciuda temelor captivante, a simbolurilor dezvăluite apăsat (nicidecum aluziv, ca la Camus, de pildă), a limbajului plin de forță și fantezie, înrămurat, amplu în variațiuni ritmice?

Aș spune că nu toate volumele sale conving prin ansamblu. Construcția pare uneori forțată, personajele prea „făcute din condei“, cu abisuri prea îndelung explorate, cărora li se pune capăt prin finaluri abrupte.

Dar dacă nu toate cărțile conving prin ansamblu, episoadele sunt în sine de neuitat. De exemplu, în *Eseu despre orbire*, cartea cea mai celebră a lui Saramago, rămâne de neuitat scriitorul care continuă să scrie, deși nimeni nu-l va mai citi, căci toți au orbit, sau scena bisericii unde ochii sfinților sunt legați, sau episodul telefonului nefolositor, sau al atacului pe timp de noapte. În mare însă, parabola țării care orbește și devine neguvernabilă, cu locuitori tot mai primitivi, lacomi și agresivi, parabola lumii contemporane, unde totul se sfârșimă și se înstrăinează, nemaivăzând valorile umanității și civilizației, parabola întărită de lipsa numelor personajelor (dacă suntem orbi, ce mai contează numele?) s-ar fi potrivit mai degrabă unei nuvele decât unui roman. Sau poate e o parabolă mult prea evidentă pentru cititorii din România, poate știm cu toții asemenea lucruri fără să le fi citit. Oricum, nu e nevoie de atâtea sute de pagini pentru ca o parabolă să te pună pe gânduri...

¹ José Saramago, *Pluta de piatră*. Traducere și note de Mirela Stănculescu. Postfață de Mioara Caragea, Polirom 2002

² José Saramago, *Eseu despre orbire*. Traducere și prefață de Mioara Caragea, Polirom 2005

³ José Saramago, *Peștera*. Traducere de Mioara Caragea, Polirom 2005

⁴ José Saramago, *Toate numele*. Traducere și postfață de Mioara Caragea, Polirom 2002

⁵ José Saramago, *Évanghelia după Isus Christos*. Traducere și postfață de Mioara Caragea, Polirom 2003

⁶ José Saramago, *Memorialul mănăstirii*. Traducere din limba portugheză, postfață și note de Mioara Caragea. Polirom 2007

⁷ José Saramago, *Anul morții lui Ricardo Reis*. Traducere și prefață de Mioara Caragea, Polirom 2003

⁸ José Saramago, *Asediul Lisabonei*. Traducere din limba portugheză, prefață și note de Mioara Caragea. Polirom 2004

Nocturne
Stelian
Tăbăraș

NEVEROSIMILE

Biografia și informația îi oferă deseori scriitorului întâmplări reale și totodată... nerealistice. Cu ele trebuie umblat „cum cu oul“ dacă vrem să ne plasăm, totuși, în sfera de liberat-credibilă. Adică să nu ne repezim să-i zicem „am un subiect incredibil“ unei întâmplări reale.

Evenimentele extraordinare se nasc și ele în împrejurări ieșite din normalitate: războaie, secete cumplite, ierni grozave... Folclorul românesc a înregistrat într-o baladă (*Marcoci Pașa și Gerul*) inimaginabila întâmplare a unor ostași turci – aflați prin Basarabia de azi, surprinși nepregătiți de o iarnă cumplită. Călăreții turci au recurs la tăierea burților cailor pentru a se vârfi în toracele animalului sacrificat, să se mai încălzească puțin; întâmplarea rezonază cu

cea povestită de ofițerul napoleonian H. Beyle (alias Stendhal) pe când oastea franceză lupta în stepa rusă cu „generalul Iarnă“. Napoleon greșise grav când decretase că „un război se întreține singur“ (ca atare, pentru rapiditatea expedițiilor, nefiind cărate rezerve mari de hrană pentru oameni și cai). Beyle conducea în Rusia un corp de ostași în căutare disperată de hrană. Istorișește că undeva, pe drumurile laterale, fuseseră construite bordeie din cadavre înghețate bocnă, care, învelite cu zăpadă, fereau pe cei încă vii de înghețul cumplit.

Alte întâmplări sunt neverosimile și atâtea tot: Carul tras de cerbi al lui Mavrogheni, Aurel Vlaicu aruncând grenade cu mâna la Turtucaia (participant voluntar în armata României în Primul Război Mondial; prima

folosire a aviației în scopuri militare!); Nicușor Fernic – compozitor de romanțe și pilot de încercare – luând cu sine în salturile sale și chitara cu care își căuta operele printre nori...

O întâmplare petrecută în Primul Război Mondial, povestită de Ionel Perlea în casa violonistului Ion Voicu (auzită cândva de mine personal) pune în ecuația incredibilului simboluri comice și totodată emoționante. Consilierii francezi ai armatei române, în frunte cu Generalul Berthelot, au hotărât aducerea urgentă din Franța a unui număr de avioane; acestea au sosit, împachetate, bine unse cu vaselină. Atâtea doar că la montarea lor (erau biplanuri) trebuia și un aparat de măsurat tensiunea spițelor ce legau între ele aripile. Acest aparat, omis la expediție, era

extrem de important, altminteri exista pericolul ruperii unor spițe în zbor, sub presiunea forței portante. A fost trimis un specialist francez care, fiind nevoit să ocolească teritoriile adverse ale Puterilor Centrale, a ocolit Europa prin Nord și a întârziat mult. La sosirea sa... avioanele fuseseră hăt, de mult, masiv folosite în bătăliile din Vrancea (doar pe monumentul Aviatorilor din București sunt consemnați peste o sută de eroi căzuți sub focul inamicului). Cum se rezolvase problema tensiunii spițelor? Ei bine... rămânește! Ofițerii au găsit un țambalagiu analfabet, dar cu auz muzical perfect. Acesta controlase prin ciocănire toate spițele, acordându-le întocmai ca pe țambal. Iată, am spus forțând puțin simbolul, cum dotarea muzicală naturală autohtonă a fost salvatoare într-o bătălie decisivă ca aceea de la Mărășești-Mărăști-Oituz...

O mască râde
Mircea
Ghițulescu

O ECHIPĂ SOLIDARĂ ÎN JACQUES SAU SUPUNEREA

Dubla familie ionesciană din **Cântăreața cheală** (Soții Smith și Martin) se simplifică în **Scaunele**, dar se multiplică în **Jacques sau supunerea**, un text mai incert al celui care a scris **Regele moare**. Suntem în plin avânt al „teatrului derizivului”. Guvernată de o maximă ambiguitate, piesa ridică elementul deriziviu la rang de temă teatrală, cu tot fastul de rigoare. O familie completă (Jacques tatăl, mama, sora, bunica și bunicul) se străduiește să îl determine pe insubordonatul Jacques fiul să se supună și să declare public că adoră cartofii cu slănină. Miza pare mărunț, dar mecanismul subordonării este la fel de agresiv ca în orice altă acțiune de „spălare a creierului”. Jacques se supune în problema cartofilor cu slănină, dar nu e de ajuns, pentru că trebuie să se și însoare. O refuză pe Roberta, pentru că nu are trei nasuri și când i se

aduce o Roberta cu trei nasuri pretinde că nu e suficient de urâtă. Orice motiv este bun pentru insubordonare, dar, în cele din urmă, Jacques se supune pentru a doua oară, intră în rândul lumii, se însoară, accelerează mașinăria de făcut copii și nu mai știe cum trece timpul. Abia eliberat de temele serioase din *Istoria comunismului povestită pentru bolnavii mintali* de Matei Vișniec montată la Teatrul Național din București, Florin Fătuțescu are bunul gust să lucreze exclusiv în registrul comic preferând, cel puțin la nivelul aparențelor, o comedie absolută - poate tocmai pentru a ascunde abisurile. Mecanismul supunerii lui Jacques nu se bazează pe cruzimi și atrocități (cum se putea întâmpla în modul cel mai firesc doar deplasând ușor accentele textului), ci pe mijloace strict teatrale. Este o familie de simulanți, histrioni până în măduva oaselor

care îl atacă pe bietul fiu cu arta declamației din teatrul romantic. Nu numai actori pur sânge, ci și muzicieni, pentru că Florin Fătuțescu știe să profite de prezența în distribuție a lui Radu Gheorghe (Bunicul), singurul comic muzical din teatrul românesc, care își aduce blânda contribuție la supunerea lui Jacques cântând **Marseieza** la armonică și atacând teme din **Lacul lebedelor** la violoncel.

Nu a fost ușor. *Jacques sau supunerea* (ca și *Cântăreața cheală*) este un text în care Eugene Ionesco lucrează cu maximum de ambiguitate lăsându-te să înțelegi ce vrei. „Așa este dacă vi se pare” - cum a spus Pirandello. Astfel, Florin Fătuțescu a înfruntat păcatul atribuirii de sens cu toată convingerea ca și actorii care au alcătuit o echipă ireproșabilă cu simțul

umorului și, uneori, al melancoliei. Un pas în față a făcut, spre final, Valentina Popa (Roberta) în monologul despre pruncul înecat ce întindea mânuțele spre mama care îl asista cu voluptate cum moare, dar și în scena cu „păsărica”, unde Ionesco radicalizează revolta împotriva limbii, pentru că un singur cuvânt (*păsărică*) este suficient pentru a comunica orice stări. Ca, mai târziu, Matei Vișniec în *Povestea urșilor panda* care poate comunica orice abisuri erotice cu sunetul a. Cruzimea comică pe care o dezvoltă Ionesco, prezentă (nu mai știm în ce priorități cronologice) și în teatrul lui Gellu Naum, este atocuprinzătoare. Oferta pentru Jacques fiul adresată lui Radu Iacoban nu a fost onorată. Stilul antirealist al piesei (și al regizorului) nu i se potrivește. Nu am stat cu ochii pe el cum ar fi trebuit. Mușenia sa nu este elocventă. Dar Mihaela Rădescu (Jaqueline, sora lui Jacques), Radu Zetu (Jacques tatăl), Oana Albu (Jacques, mama, atât de elocventă în parodia declamației), Tatiana Constantin (Jacques bunica), Avram Birău (Robert tatăl) și Dana Dembinski Medeleanu (Robert Mama) joacă, toți, cu un admirabil spirit de echipă.

DORINȚA AMÂNATĂ

Cybercultura

Adrian
Mihalache

În 1973, tinerii Fischer Black și Myron Scholes n-au găsit nici o revistă științifică serioasă, unde să-și publice rezultatele cercetărilor, atât păreați aceștia de extravagante. După douăzeci de ani, numele le va fi asociat cu o formulă faimoasă, Black-Scholes, care schimbă gândirea economică, iar Myron Scholes avea să obțină Premiul Nobel în 1997.

Ideea celor doi, originală și îndrăzneată, oferea un mijloc de a controla riscurile legate de imprevizibilitatea viitorului. Ea și-a arătat întreaga forță abia în economia informațională, virtuală, în care valoarea, nefiind legată de un

substrat material, este subiectivă, volatilă și evanescentă. Nesiguri fiind dacă ceea ce ne dorim își va păstra, spori sau diminua valoarea, expectativa ne avantajează. În loc să-l cumpărăm de îndată, este mai bine să ni-l rezervăm pentru viitor, plătind, mai ieftin, dreptul (opțiunea) de a-l avea cândva, la un preț stabilit încă de pe acum. Dacă, la scadență, obiectul dorinței costă mai mult decât prețul convenit, îl vom cumpăra cu profit. În caz contrar, vom renunța, pierzând doar ceea ce am plătit pentru opțiunea noastră. Cumpărând, la bursă, opțiuni, în loc de acțiuni, am răgazul de a urmări tendințele pieței, înainte de a lua decizia finală. Dacă acțiunile cresc, le voi cumpăra, la prețul meu; în caz contrar, renunț, știind dinainte cât pierd. Dacă vreau și mi se pare profitabil, pot vinde opțiunea înainte de a-mi exercita dreptul de a cumpăra. Evident, valoarea acesteia scade vertiginos o dată cu apropierea scadenței.

Accidentul portarului Andrey Nazario și consecințele lui au arătat că managerii echipelor de fotbal din România nu sunt familiarizați cu gândirea care ia în calcul imprevizibilitatea. Patronul echipei Steaua a declarat cu superbie că va semna contractul cu jucătorul brazilian, în termenii conveniți, indiferent de durata indisponibilității sale. E elegant, e galant, dar nu e eficient. Un fotbalist este, în termeni economici, un activ prețios, dar nesigur. Contează nu doar performanțele sale fizice, ci și valoarea publicitară, aura de *brand*, care atrage publicul pe stadioane. Cu cât imponderabilul cultural intervine mai mult în analiza valorii, cu atât fluctuațiile acesteia sunt mai mari. De aceea, un manager de echipă prudent adoptă strategia economică inspirată din formula Black-Scholes: el nu achiziționează jucătorul cu o imensă sumă pentru transfer și un salariu anual im-

punător, ci cumpără, cu o sumă modică, dreptul de a-l angaja pe acesta, eventual, peste un an, la un preț convenit din start. Nu numai fotbalul, ci și dragostea (două lucruri la care oricine se pricepe) ne oferă o înțelegere intuitivă a teoriei economice care se potrivește cu cybercultura. Logodna este o manifestare a unei opțiuni scadente într-un viitor bine determinat. Decizia finală se va lua mai târziu, funcție de evoluția partenerului pe perioadă „de probă”. Expectativa este mai benefică pentru bărbat decât pentru femeie. Primul, cu cât decide mai târziu, cu atât nimerește mai bine, în timp ce, pentru femeie, situația este exact pe dos. Din păcate, în cazul logodnei, posibilitatea de a vinde opțiunea pe piața liberă, înainte de a o exercita, nu este posibilă. Nu este exclus, însă, ca economia de piață, să propună, în viitor, soluții originale și pentru asemenea situații.

Vizual
Horia
Gârbea

GALERIA DIALOG

Mi se pare că lucrul cel mai greu, mai ales în artă, este să „rupi Inima Tîrgului”. Inima Tîrgului este mică și neagră, este sceptică și ironică. Mai ușor este să treci prin mulțime un împărat fără veșminte decât să rupi această inimă căreia nu i se poate smulge consensul.

Pentru că un Tîrg este o lume. „Lumea ca tîrgul” spune un personaj al lui E. Barbu. Iată că se fac doi ani și mai bine de cînd avem o galerie de artă care chiar rupe inima tîrgului! Exact în Tîrgul Moșilor, la Obor, în buza mahalalei chirstigiilor care în vechime se învecina și avea „dialog” cu mahalaua vaselor fără ca viteazul domnitor, Mihai Bravul adică, să se amestece între ele. În enorma „Tablă de materii” de la Moși a lui I.L. Caragiale figurează ce vrei și ce nu vrei, dar sigur nu apare o galerie de artă plastică în care se mai face și muzică, se lansează

cărți, se evocă personalități și cîte alte asemenea nobile activități care n-o rup cu tradiția tîrgovească, ci o înalță pe alt plan.

Galeria Dialog este o creație a doamnei Ruxandra Garofeanu, edificată în sediul Primăriei Sectorului 2, crescută și ea într-o uluitoare clădire, ruptă brutal cu peisajul zonei. În „Primăria lui Onțanu”, cum i se spune, după numele celui care a ținut și a reușit s-o ridice. **Galeria Dialog** este ceva foarte simplu și foarte complicat totodată, o minune sădită bine pentru că a avut terenul pregătit de noua con-

strucție, dar și de noua concepție despre artele integrate în comunitate a domnului primar Nicolai Onțanu. În acest mediu, oricum străvechi și tîrgoveț, adică deschis diversității, devenit acum propice, intervenția culturală de rafinement și distincție a doamnei Ruxandra Garofeanu a rupt, efectiv, inima tîrgului.

Odată „ruptă”, deci sensibilizată adînc, inima aceasta a început și continuă și azi să bată pentru artele cele mai pure și mai înalte, împingînd sîngele lor aristocratic în arterele comunității noastre.

Luceafărul

ȘAPTE CĂRȚI NOI ÎN ȘAPTE FRAZE FIECARE

Lavorare
stanca
Horia Gârbea

Bogdan Suceavă

Distanțe, demoni, aventuri,
Editura Curtea Veche,
publicistică

Dintre autorii români de literatură care trăiesc în străinătate, prozatorul și poetul **Bogdan Suceavă** aparține intens spațiului literar contemporan românesc și este extrem de prezent în mediul electronic. Matematician de profesie, el a părăsit România de peste zece ani pentru a studia și a profesa în mediul universitar american. Nu a încetat însă a scrie ficțiune și publicistică în limba maternă și e preocupat intens de România: de sistemul ei universitar, de sistemul ei de valori, de literatura care se ține aici și chiar de viața cotidiană. În volumul său recent *Distanțe, demoni, aventuri* (apărut la Editura Curtea Veche cu o prefață de Ovidiu Șimonca), Bogdan Suceavă își grupează o parte dintre articolele și interviurile publicate în *Timpul*, *Argeș*, dar și în alte reviste. Aceasta, spune Bogdan Suceavă, în preambul, *e cartea care mă reprezintă cel mai bine*. Pentru intelectualul român, mai ales pentru cel tânăr, volumul lui Bogdan Suceavă este o lectură obligatorie. Ceilalți potențiali cititori au prilejul de a urmări situarea spațiului intelectual românesc în context mondial și a intelectualului român ca individ în țara sa și apoi oriunde. Una dintre cele mai valoroase, dar și mai neliniștitoare cărți pe care le-am parcurs în 2007.

Florica Bud

Mariatereza sunt eu,
Ed. RAO, roman

Florica Bud este cunoscută și laureată pentru volumele ei pentru tineri și copii. Recent a lansat la Editura RAO două cărți care se adresează unor segmente de public diferite, dar care dovedesc deopotrivă candoarea și imaginația proaspătă care o caracterizează. *Nu-Motanul și Fiul* este o carte pentru copii

relativ mici, de vîrstă abia școlară, apărută în condiții grafice excepționale. Pentru adolescenți, dar și pentru adulți, este romanul *Mariatereza sunt eu*, operă de ficțiune greu de clasat, oscilînd între poem în proză și eseu, aici avînd trimiteri acute, pamfletare, la realitatea socială și politică la zi, dincoace evadînd în romanul de dragoste narat la persoana I. Roman elaborat, cu contraste și schimbări de ritm și scriitură derutantă, *Mariatereza sunt eu* este făcut dintr-o materie subtilă, hieratică, precum aburul din care se materializează zînele. Ori-cum, citit chiar numai pe latura sa erotică, a poveștii dintre Mariatereza și Armand, romanul va interesa și va delecta cititorul.

George Șovu

Picătura de viață, Editura
Dominor, publicistică

George Șovu este un prozator cu o experiență imensă și cu o producție literară însumînd un raft de bibliotecă. Romanele sale, ecranizate în ciclul „Liceenilor” au constituit best-sellers ale anilor 80. De această dată, în volumul *Picătura de viață* (apărut la Editura Dominor), cunoscutul autor adună publicistica ultimilor ani. Totuși, așa cum spuneam, candoarea și imaginația pe care le-a pus în valoare câteva decenii la rînd marchează și acest volum care de fapt se compune nu din banale articole, ci din mici schițe morale și scene de gen. În texte apar personaje, situații, dialoguri vii, autorul este mai degrabă absent. El intervine de obicei în final, cu un contrapunct moral, chiar moralizator, reflexiv. Cele mai reușite piese sînt totuși acelea din care vocea autorului dispare complet și narațiunea devine comportistă.

Ioana Drăgan

Bibliotecile din oglindă – ex libris de scriitor, Editura Allfa

Ca realizatoare de emisiuni TV la TVR 1, Ioana Drăgan a inventat și patronat Salonul literar Ex-Libris, o emisiune în care s-au pe-

rindat 150 de scriitori intrați în direct alături de alți 100 cu intervenții înregistrate. Ioana Drăgan evocă acum, într-un volum prea succint pentru această desfășurare de vedete literare, întîlnirile ei cu o parte dintre acești autori. La Ex-Libris s-au manifestat cu prilejul apariției unor cărți ale lor scriitori de primă importanță în toate genurile, precum Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Augustin Buzura, Ana Blandiana, Marta Petreu, Octavian Paler. Ioana Drăgan, ea însăși o prozatoare de talent, a avut darul de a pune în valoare, în ochii admiratorilor sau ai unor viitori cititori, o galerie de autori care au avut realmente ceva de spus. Defilarea lor în volumul de față, așa cum au rămas în memoria celei care i-a invitat „pe sticlă”, impresionează și interesează un public divers. Rămîne doar regretul că, din motive familiale, Ioana Drăgan s-a exilat temporar în Suedia lăsînd TVR-ul cu un purtător de cultură mai puțin.

Ștefania Mincu

Douămiismul poetic românesc, Ed. Pontica,
critică literară

Pentru prima dată cineva, o poetă, dar și o autoare de critică literară, pune tranșant într-un volum problema „douămiismului”. După antologia *Poezia 2000* a soțului ei, Marin Mincu, Ștefania Mincu se ocupă cu atenție și în detaliu de ultima promoție lirică. Tot foarte răspicat, scriitoarea spune că discuțiile teoretice despre douămiismul la români sînt depășite și e momentul trecerii la analiză pe autori și texte. Polemica despre sensul împărțirii pe promoții e rezolvată într-o frază: între generațiile 80, 90 și 2000 „deosebiriile sînt evidente”, ca și „criza poeziei” în post-modernismul în care metafizica este un concept „slăbit”. Acestea fiind zise, Ștefania Mincu analizează scrierile a vreo 30 de poeți tineri, aflați la prima sau a doua carte, oferind celor ce vor să se inițieze în fenomen un ghid foarte util. Poeții generației 2000 sînt „generația în răspar” orgolioasă; dar și autoironică: „Sînt o chestie cu țfte” – proclamă Diana

Geacăr, una dintre autoarele analizate de Ștefania Mincu. Restul e firește literatură.

Marin Marian-Bălașa

Arte și Extaze în India Actuală, Ed. Paralela 45,
jurnal de călătorie

Autoarea volumului, scriitor și etnolog, specialist în folclor și antropologie, este un talentat reporter, cum va vedea oricine îi va parcurge însemnările din India. El consemnează cu grijă pentru detalii, dar și cu înclinare pentru observarea pitorescului și ineditului toate cîte le-a trăit într-o călătorie lungă, indiscutabil obositoare, prin vreo 15 orașe indiene și în alte locuri. Textul lui Marin Marian-Bălașa asociază notațiile despre India contemporană cu reflecția antropologică, evocarea mitologiei locale și impresiile turistice în stare pură. Cartea sa e departe de a fi o reclamă turistică și disconfortul călătorului este evidențiat destul de clar. Totuși, la finalul lecturii, cititorul va avea impulsul de a îndura un drum în India. Luînd cu el, fără îndoială, drept ghid și consolare cartea lui Marin Marian-Bălașa.

Mariana Petrescu

Rendez-vous la Moulin Rouge,
Ed. Artemis, roman

La Mariana Petrescu, arta romanului vine din virtutea experienței. Cunoașterea Parisului, a Franței în general, pătrunderea psihologică și controlul superior al frazei scrise au un rodaj care duc la succes. Fără greș, așa cum castanele cad și apoi dispar misterios în fiecare toamnă pe străzile „micului Paris”, Mariana Petrescu își scrie, își publică volumul și îi recoltează succesul. Cu modestia unui profesionist care a folosit toate pîrghiile potrivite la timpul lor. E greu să scrii despre romanele Mariane Petrescu fără a dezvălui acțiunea, destul de palpitantă. Dar ar fi în paguba cititorilor să o fac, tocmai pentru că ea poartă germele interesului pentru materialul faptic. Parisul și Franța sînt un cadru redat iscusit, dar ceea ce contează sînt avaturile personajelor, iubirile lor veridice și pline de o efervescentă din care nu lipsește unda amară a oricărei șampanii remarcabile.

Flash

Omul cu două nașteri

Siteul hotnews.ro ne dezvăluie o situație șocantă! Conform acestuia, *Jerzy Kawalerowicz, o personalitate a cinematografului polonez, fondatorul „școlii poloneze de cinema”, născut în 1950 a încetat din viață joi, în urma unei hemoragii, la vârsta de 85 de ani. Va să zică, deși se născuse cu 57 de ani în urmă, a murit la 85 de ani. Născut la 19 ianuarie 1922, la Gwoździec (Ucraina), Jerzy Kawalerowicz a realizat 17 filme, dintre care cele mai cunoscute sunt „Pharaon”, care i-a adus o nominalizare la Oscar, în 1965, „Mother Joan of the Angels”, pentru care a primit Premiul special al juriului la Cannes, și „Night*

Train”. E clar că marele regizor s-a născut a doua oară în 1950, pe cînd avea 38 de ani. Ceea ce vă dorim și dvs.

Serbările galante

Radu Aldulescu, Matei Florian și Livia Roșca sînt beneficiarii celor trei burse de creație acordate de Polirom pentru anul 2008. Ne bucurăm pentru ei și le merită! Nu știm cum vor sărbători primii doi primirea bursei, dar, intrînd pe situl Lievei Roșca, am aflat, dintr-un interviu al său cu Emil Brumar, că sărbătorile au asupra ei un efect special. Cităm:

„**Emil Brumar:** Eu am scris o pocziouă de bucurie ca ai menstruație! **Livia Roșca:** Aveam menstruație și cînd v-am cunoscut. **E. B.:** E o chestie... Cred că atunci cînd o să mă vezi o să împuști o menstruație în cîntea mea. **L. Roșca:** Organismul are și el regulile lui, nu îl pot controla. **E. B.:** Ar fi prea poetic organismul tău... **L. Roșca:** Nu, eu am menstruație la orice sîrbătoare și prima a fost de Sf. Ilie. **E. B.:** Măine e Adormirea Maicii Domnului! **L. Rosca:** Păi tocmai!”

Gaudeamus igitur! (H.G.)

Lucașfăruț

Politica la zi Bogdan Teodorescu

Din patru în patru ani, partidele sunt confruntate cu dilema nominalizării candidaților pentru confruntările electorale. Nimic nou, am putea spune, dar, de fiecare dată, totul pare a fi ca nou. La începutul verii vom avea alegeri locale. Apoi, la sfârșitul toamnei, vom avea parlamentare și, exact peste un an, prezidențiale. Să le luăm pe rând... La locale cea mai importantă nominalizare este cea pentru București. De ce? Fiindcă această campanie este singura vizibilă în întreaga țară. Campania din Cluj se vede în Cluj și cea din Făurei în Făurei. Bucureștiul influențează într-o măsură importantă scorul general al partidelor, acela care se măsoară în consilieri județeni. Candidatul pentru București – mai ales în cazul partidelor mari – este important, fiindcă, măcar teoretic, poate câștiga cel mai râvnit fotoliu de după cel prezidențial, dar și pentru că primăria generală

CHIPURI SI FUNCȚII

este o importantă rampă de lansare și în politica de partid, și în politica națională. E suficient să privim traiectoria lui Traian Băsescu. La un an după victoria la București l-a debarcat pe Petre Roman și i-a luat partidul și după încă trei a devenit Președinte. Acesta este unul dintre motivele pentru care partidele nu-și vor trimite neapărat cei mai buni candidați posibili în această bătălie. Liderii politici sunt deopotrivă atenți la succesele externe ale formațiunilor lor, dar și la echilibrele interne. Istoria recentă ne-a arătat candidați trimiși să-și rupă gâtul într-o asemenea competiție electorală și cred că și în acest an vom avea experiențe similare. Un om puternic în partid, dar care obține un rezultat slab în alegeri, nu mai este atât de puternic. Dacă un șef de organizație municipală devine incomod, dar nu ai cum să scapi de el altfel, sacrifici niște alegeri, îl trimiți în luptă bazându-

te pe un scor prost și apoi îl execuți la congresul de bilanț care vine, în general, după alegeri.

Și alegerile generale, în premieră ținute fără prezidențiale, vor avea nevoie de un candidat locomotivă. De un candidat de prim plan... Viitorul prim-ministru. Deși nu este ales propriu-zis prin vot direct, acesta va juca rolul președintelui de până acum. Fiindcă este o utopie să credem că alegerile vor fi depersonalizate doar pentru că le-am decalat. Recent încheiatele alegeri euro-parlamentare ne-au arătat importanța capului de listă și a personalității cu notorietate foarte mare. Stoiljan a obținut pentru PLD un scor care nu are, în fapt, nici o legătură cu forța reală a acestui partid, dar într-o campanie lipsită și de teme și de figuri centrale, o astfel de figură a încurcat pronosticurile. Confruntarea de la ge-

nerale va fi între structurile partinice în teritoriu și între potențialii prim-miniștri la televizor. Mai ales că, uninominalul fiind decedat cu acte în regulă, alegerile se vor face pe tradiționalele liste. Desigur, alegătorii vor arunca un ochi și pe capul de listă de la ei din județ, dar sigur vor privi cu mare atenție duelul figurilor centrale. Și aici apare din nou problema desemnării. În principiu, candidatul pentru postul de prim-ministru ar trebui să fie șeful partidului. Măcar asta spune o cutumă europeană... Dar ce ne facem dacă șeful stă prost în sondaje. Sacrificăm scorul sau sacrificăm șeful... Fiindcă, dacă partidul câștigă alegerile cu altcineva pe post de stindard, nici șeful nu va mai rămâne șef multă vreme. Doar până la celălalt congres de analiză a rezultatelor alegerilor, care, de asemenea, va avea loc imediat după aceste alegeri. Astfel încât se poate spune că 2008 va fi, în principiu, un an în care politica va avea din nou chipuri. Oameni care vor apărea public și vor încerca să câștige simpatia, încrederea și, în final, votul cetățenilor. După acest moment, timp de patru ani, politica va avea funcții.

IANUARIE

În luna ianuarie mai mulți scriitori și-au aniversat ziua de naștere. Tuturor scriitorilor care și-au sărbătorit ziua de naștere în această lună le dorim sănătate, viață lungă și operă nemuritoare!

01.01.1915 - Radu Mărculescu
01.01.1927 - Vasile Virgiliu Mihăilescu
03.01.1967 - Ștefan Caraman
04.01.1931 - Nora Iuga
06.01.1946 - Stelian Țurlea
09.01.1944 - Grid Modorcea
09.01.1947 - George Virgil Stoenescu
09.01.1947 - Ioana Ieronim
11.01.1943 - Florin Manolescu
11.01.1939 - Nicolae Tache
12.01.1937 - Aurel Storin
12.01.1945 - Mihail Bradu
12.01.1967 - Aura Christi
14.01.1936 - Ion Stoica
16.01.1943 - Ion Crețu
16.01.1940 - Ion Lazur
16.01.1944 - Elena Ghirvu Călin
17.01.1924 - Radu Theodoru
18.01.1943 - Dan Rotaru
18.01.1943 - Doina Sterescu
19.01.1927 - Tatiana Voronțova
19.01.1940 - Ion Covaci
20.01.1956 - Andrei Niculescu
20.01.1931 - Tudor Băran
21.01.1919 - Lorinczi Laszlo
21.01.1953 - Sanda Chiose Stiehler
23.01.1928 - Mircea Horia Simionescu
23.01.1945 - Gelu Negrea
23.01.1932 - Irimie Străuț
23.01.1940 - Ileana Mălăncioiu
25.01.1933 - Gabriel Dimisianu
25.01.1931 - Ion Hobana
25.01.1938 - Șerban Stati
26.01.1920 - Marcel Aderca
26.01.1925 - Nicolae Balotă
26.01.1941 - Adi Cusin
27.01.1927 - Gheorghe Grosu
27.01.1951 - George Cușnarencu
29.01.1956 - Matei Vișniec
30.01.1931 - George Șovu
30.01.1932 - Dinu Sărau
30.01.1936 - Ștefan Stoenescu
30.01.1950 - Claudia Ilie-Voiculescu
31.01.1937 - Mircea Micu

Acest calendar este deocamdată bazat pe datele puse la dispoziție de Asociația Scriitorilor București și e deschis oricăror completări și îndreptări. În numărul viitor, aniversările lunii februarie.

CAMPIONI ȘI BĂIEȚI DE MINGI

Contre-pied
Gelu
Negrea

Departate de lumea dezlănțuită a unui București fotbalistic ce riscă să se lase devorat de propria-i frenezie orală, într-o liniște cuvințioasă, irigată de modestie și de vocația lucrului bine făcut, undeva, în inima țării, la Cluj, se așază metodic piatra de temelie a unui reper esențial pentru evoluția jocului cu balonul rotund de pe plaiurile mioritice. Ceea ce, în urmă cu un an, părea o benignă extravaganță, un experiment insolit și pitoresc se dovedește pe zi ce trece un proiect consistent, gândit profesionist, articulat pe principiile autentice europene ale economiei fotbalistice de piață, sănătos și trasat în perspectivă. La această oră, C.F.R. Cluj constituie, la noi, cel mai avansat spațiu de reprezentativitate al geografiei continentale de elită a sportului-rege.

Ce se întâmplă acum în Gruia le provoacă unora frisoane. Ferice de ei, înseamnă că au înțeles nu numai dincotro, ci și încotro bate vântul. Altoră, fenomenul C.F.R. Cluj le măzgălește în colțul gurii cu spray de grafiti surâsuri mefiente sau le alimentează vocația replicii strepezite și aerelor de superioritate găunoasă care, în imaginația lor fragilă, pot ține loc de competență. Vai mama dansilor, îi așteaptă zile grele și decepții pe măsură! Înseamnă că n-au priceput nimic din ce se petrece prin preajmă sau, și mai rău, își închipuie că sportul se hrănește compensatoriu astăzi, din acumulările zilei de ieri – convingere pe cât de falsă, pe atât de falimentară.

Gigi Becali a fost, în urmă cu câțiva ani, o apariție providențială pentru fotbalul românesc. Investițiile generoase, politica de conservare în Ghencea a unui lot stabil de echipieri roș-albaștri, spulberarea meschinilor plafoane financiare locale în achiziția de jucători l-au așezat în *pole position* printre patronii de club din România și, în consecință, pe Steaua s-au auzit în două rânduri acordurile fastuoase ale imnului Champions League.

La ora asta, din păcate, Becali s-a preschimbat din feldmareșal în mărșăluitor de pluton, în rând cu Cristi Borcea, cu George Copos et comp. La suta de milioane de euro anunțată de C.F.R. Cluj ca posibil buget pe anul în curs, la racolarea a doi-trei fotbaliști care, singuri, numără mai multe prezențe în Liga Campionilor decât toți jucătorii de la Steaua luați împreună (bașca vreo trei-patru imberbi *made in Africa* luați

la preț de matineu, dar care mâine vor valora aur), Gigi răspunde ridicol cu fonduri de zece ori mai costelive, cu achiziții de reputație pitică gen Habibou sau alți iluștri necunoscuți și cu bălbâieli jenante vizavi de transferurile, cu sclipici de *fata morgana* în mizerie și cu damf de glume folclorice á la Golden Blitz, unor Dică, Rădoi, Goian sau – o, Doamne! – Neaga. În Europa nu se practică alba-neagra, nici jocul de societate uite Rică, nu e Dică!

Sorry, dar în această iarnă a pătimirii sinocente a fanilor steliști, domnul Becali face figură de băiat de mingi cu domiciliul stabil la orfelinatul „Mamă, mamă, dor de mamă” pe lângă un campion la Rolland Garros...

...ȘI-AM PLECAT LA VÎNĂTOARE

Revista
revistelor
Horia Gârbea

România literară

După un reconfortant număr dublu, 51-52, cu aerul unui almanah literar de bună calitate, cu jocuri literare de-a reclama și savuroase perle culese de Ștefan Cazimir, prețioasa navă-amiral a presei literare pornește în noul an cu o schimbare de look mai curînd agreabilă și o claritate suplimentară a ilustrației. Conținutul e și el atrăgător, cu puncte de vedere ale lui Daniel Cristea-Enache despre Gabriela Adameșteanu, Tudorel Urian despre *Jurnalul* lui Alex Ștefănescu, partea a II-a, și ale altora. Alex Ștefănescu, care rade „antologia” de proză erotică a Edii Trei autor cu autor, crede că, asemeni instalatorilor, tinichigiilor, electricienilor etc. și scriitorii meseriași cu atestate în regulă, puși la treabă concretă, au mari curenți de profesionalism. E desigur vina celor care îi „umflă” dînd atestate de profesioniști unor cîrpaci. Remarcabil articolul Nicolettei Sălcudeanu despre „Generația războiului” și meritată evocarea lui Ștefan Drăghici, scriitor și animator cultural, la șapte ani după dispariția lui prematură, pe care o face Pavel Șușară.

ORIZONT

Numărul 11/2007 este excelent și este dedicat ciberculturii. Dintre subiecte se pot menționa și trebuie citite: *Virtualitate, Realitate, Text, Mentalul colectiv al lumii secolului al XX-lea*, „Motoarele de cautare” ale ființei, *Paradisul virtual din Cyberia, CyberLex – Tablele Cele Noi (table de legi, evident), Capitalismul digital*, precum și *Interferențe culturale în mediul internet*. Converteți la computer, observă Șerban Foarță, rămînem totuși cu aceeași formă a tastaturii cu a vechilor dactilografe cărorora poetul le închină cîteva strofe. Tastatura *qwertzuiopa* pare să fie veșnică, numai că, să observăm, în locul lui Z, pe maparea engleză, a intrat antipaticul Y. Deci scrie Șerban Foarță: *Qwertzuiopa e(ra) gama/ blondelor dactilografel/ ce purtau, în păr agrafe./ ca să-l prinză-n el, pe Kama. Kamadeva, zeul indic, poate deveni patronul computerului.*

Viața Românească

Revista de cultură și artă fondată în anul 1906
Revista editată de Uniunea Scriitorilor din România și Fundația Ramuri
și Editura Publicărilor pentru Știință

Spre deosebire de viața în România, *Viața Românească* e bună. Numărul 10/2007 începe cu un eseu de Nicolae Prelipceanu, *Schimbarea la față a literaturii sau poemul și*

pantoful. „Nimeni nu-și mai pune problema supraviețuirii operei sale”, constată poetul. Așa e! Lumea se schimbă rapid „și ca dînsa sîntem noi”. Dinu Flămînd scrie despre Pessoa, Liana Alexandrescu despre ficțiunea teatrală la M. Eliade. Secțiunea de proză cuprinde fragmente de Damian Necula și Radu Aldulescu.

La Craiova, *Ramuri* a terminat anul cu un număr consistent (12 pe 2007), în care Gabriel Chifu a scris despre felul cum percepe proza acum; cînd romanul său *Relatare despre moartea mea* se află în librării, Gabriel Dimisianu despre Bianca Balotă, pe care o consideră nedreptățită ca receptare, iar Nicolae Prelipceanu despre un nedreptățit al destinului: Laurențiu Ulici. S-au împlinit șapte ani de la dispariția criticului. Alex Ștefănescu apare în postura inedită de intervievator, punîndu-i întrebări lui Ovidiu Hurdzeu. Mircea Ghițulescu face cronică unui *Faust* apocaliptic montat de Silviu Purcărete la Sibiu, Paul Aretzu îl elogiază pe George Vulturescu pentru *Alte poeme din Nord*. Adrian Popescu comentează jurnalul de călătorie al talentaților Vasile Gârneț și Vitalie Ciobanu, iar Florea Miu se bucură justificat de reușitele din volumul recent al lui Viorel Lică *Punctul divin*. Cota de interes a numărului este sporită de un fragment din romanul încă neapărut al lui Varujan Vosganian, *Cartea Șoaptelor*, și de texte de Constanța Buzea. *Ramuri* chiar e o revistă de citit integral.

APOSTROF

revistă a uniunii scriitorilor

Apostrof are pe site numărul 9, dar noi am primit numărul 10, ba și volumul *Scriitorul și trupul său* pe care, plăcîndu-ne foarte mult, îl vom comenta aparte. În numărul 10, veți citi un „dosar” Sebastian (de centenarul nașterii) și un „Dosar Nicolae Balotă”, declarat ca atare. În rest, poeme de Ion Pop, al cărui autograf greu descifrabil pus deasupra paginii ne-ar fi dat dubii asupra autorului dacă nu-i recunoșteam stilul și cîteva recenzii. Nici în acest număr nimic despre Norman Manea. George Bălăiță va fi iar dezamăgit...

POEZIA

Încă mai apare la Iași revista *Poezia*. Și bine face. Numai situl internet nu a fost actualizat din decembrie 2002. Hărnicia și tenacitatea lui Cassian Maria Spiridon realizează un număr (4/2007, ultimul din an) despre *Poezie și Geneză*. Deși revista e abundentă de poezie, cum e și firesc (ceva mai rău stă cu „geneza”), ne-au plăcut mai ales editorialul directorului și un interviu acordat de Adrian Alui Gheorghe. Ca și un elogiu al poeziei de regretatului Cezar Baltag, pus în secțiunea *Arte poetice*. Numărul următor se va ocupa de *Poezie și sugestie*. Noi avem deocamdată de o singură *sugestie*: sită generosului Cassian să devină cît mai deasă.

Aruncări libere

Aceste citate sînt absolut reale. Sînt extrase din volume cu ISBN și publicații aflate (deocamdată) sub egida Uniunii Scriitorilor. Ar fi imposibil să fie compuse de cineva cu intenție anume de a fi hazlii: n-ar ieși chiar așa! Spre deosebire de texte, numele autorilor nu au nici un haz. De aceea nici nu sînt menționate. **Subtitlurile aparțin antologatorului.** Doamne, ocrotește-i pe poeți! (H.G.)

Inundații lirice

se dizolvă casele din paianță și chirpici
torentele răsucesc nervos
fire lichide din fuioarele
bunicilor
Jarele curg alb-negru sub unghii de lut
știrile de senzație au acum
consistența apei în
transgresie

Forme măiestrite și iradierii

În forme măiestrite norii
adună fulgi, (sic! virgula, n.n.)
și-i cern mărunți, (sic! virgula, n.n.)

se veștejește verdele poienii.
Doar ochii tăi preschimbând tonuri
rămîn mereu iradierii de poezie și mister.

Unde vă țineți nedumeririle? Simplu: înaintea zidurilor.

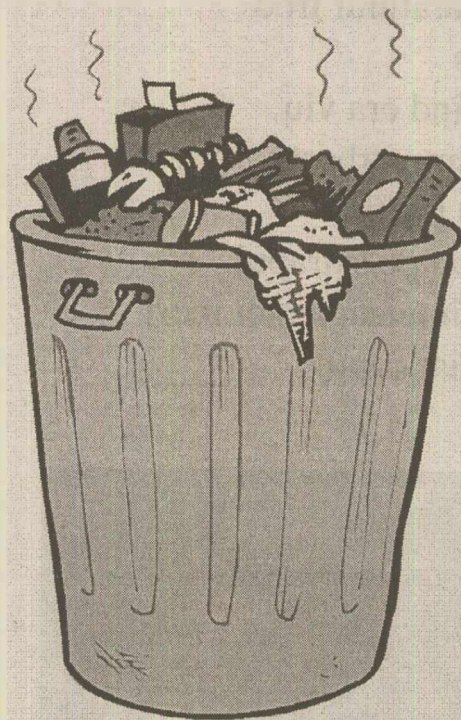
Femeia cu nedumeriri
Sub pălărie
Și-a depus timpul
Cel mai subțire
Înaintea zidurilor

Obiceiurile (proaste) ale sorții

De cînd a venit
Nu a mai încetat
Să vină
Pînă a devenit
Un obicei al sorții

Unde ți-e infinitul, să ți-l ating?!

Atinge-mi infinitul
Ca să poți
Să te naști din nou
Atît de vertical

Crezînd că atinge un Stradivarius
La primul strop de sunet
S-a dovedit a fi un copil
Cioplit dintr-o scîndură obișnuită

Pîntecele fecund al clipei: antonomaza e pe fază

În pîntecele clipei stă pe fază
Un sîmbure marcat de veșnicie,
Împodobit cu multă fantezie
Și schimbător ca o antonomază.

Concluzii: Spre deosebire de copilul cioplit dintr-o scîndură obișnuită, copilul din lemn de vioară poate atinge infinitul altcuiva, ca să se nască vertical. Ochii lui sînt niște iradierii (adică nu iradiați ei înșiși) care observă cu ușurință că soarta a deprins anumite obiceiuri (scandaloase). Restul e antonomază. Rămîneți pe fază. Eventual sub egida USSR!

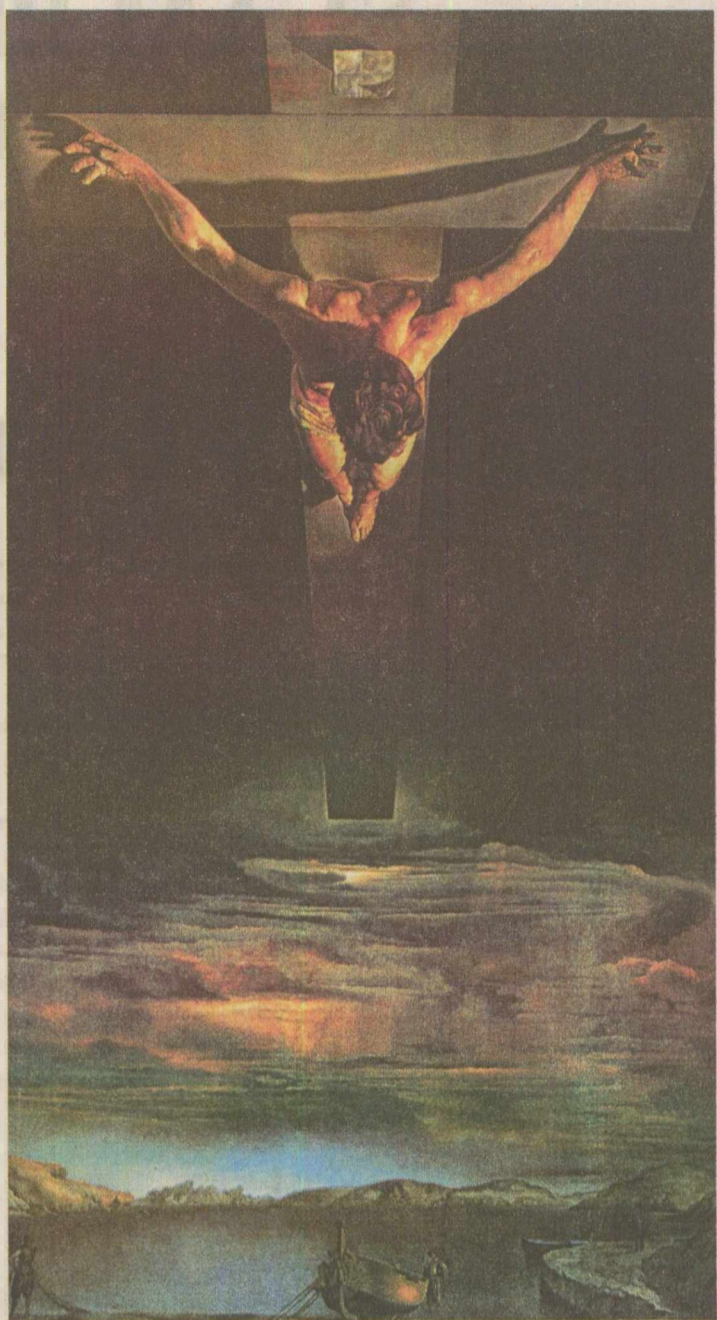
Încît să poți
Prinde în palmă
Carul mare
Să faci un buchet
și să-l arunci peste lume
Într-o mare...

Copilul dintr-o scîndură obișnuită

Lumina și-a pus arcușul
Pe vioara sufletului meu

PELERINAJ

Stau pe malul Iordanului,
Uimită că mă aflu în Țara Sfântă,
Mă trezesc spunînd fără să vreau:
„În Iordan botezîndu-Te, Tu, Doamne“
Și îmi apare-n față Domnul, în clipa
Cînd se lasă botezat cu apă
De Sfîntul Ioan și împlinește astfel
Atît legea veche urmată de prooroc
Cît și pe cea nouă întrupată de El
Prin care suntem botezați
Cu Duh Sfînt și cu Foc.
Sfîntul are trupul întreg și nevătămat
Și pare să fi revenit pe pămînt anume
Ca să sfințească apa Iordanului
Din care își potolește setea de viață
Și pe cea de moarte atîta lume,
Să-l întîmpine încă o dată
Așa cum se cuvine pe Iisus
Și să-i spună împăratului Irod
Tot ce are de spus
La fel ca atunci cînd era viu.
Eu mă uit la el cum vorbește
Ca orice profet în pustiu
Și-l înfurie din nou pe satrapul
Care nu poate să înțeleagă nici mort
Că degeaba i-a tăiat capul.

Am trecut pe Via Dolores, am ieșit
Pe Poarta Leilor și umblu prin cimitirul arab
De unde am cea mai largă perspectivă
Către Muntele Măslinilor, care e alb
De pietrele de mormînt ale evreilor,
Separate doar uneori prin cîte-o parcelă
Cu locuri de veci de vînzare.
Prețul lor crește de la o zi la alta
Fiindcă se crede că pe panta aceea-nsorită,
Vecină cu Grădina Ghetsimani, va avea loc
A doua venire a lui Mesia și de acolo
Va începe învierea morților.

Cele două cimitire stau față în față
Și sînt despărțite doar de o vale
Nu prea adîncă, dar prăpastia căscată
Între urmașii celor îngropați în ele,
Care au fost amestecați unii cu alții
De cînd lumea și pămîntul,
Din lumina unică a Ierusalimului de Sus
Se vede mai bine decît de oriunde.